

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Obchodní podnikání

Venkovský cestovní ruch na Vysočině

Diplomová práce

Vedoucí práce:
Ing. Pártlová Petra, Ph.D.

Autor:
Bc. Pazderková Hana

2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Venkovský cestovní ruch na Vysočině“ vypracovala samostatně na základě vlastního šetření a za použití literatury a dalších materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 31. 8. 2009

Bc. Pazderková Hana

Mé poděkování patří zejména vedoucí práce Ing. Petře Pártlové za vedení a rady při zpracování diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat provozovatelům objektů a poskytovatelům služeb venkovské turistiky na Vysočině za jejich za ochotu při poskytování potřebných informací pro vlastní šetření.

Obsah

1 Úvod	1
2 Literární rešerše	2
2.1 Vymezení základních pojmů	2
2.2 Venkovský cestovní ruch	4
2.2.1 Cíle venkovské turistiky	5
2.2.2 Specifika venkovské turistiky	5
2.2.3 Typické projevy venkovské turistiky	6
2.2.4 Produkt venkovské turistiky	6
2.2.5 Cílové skupiny venkovské turistiky	8
2.2.6 Význam venkovské turistiky	9
2.3 Venkovská turistika v České republice	11
2.3.1 Historie venkovské turistiky	11
2.3.2 Současný stav venkovské turistiky	12
2.3.3 Budoucnost venkovské turistiky	13
2.3.4 Organizace v oblasti venkovské turistiky	14
2.3.5 Finanční podpora venkovské turistiky	15
2.3.6 Nabízené produkty v rámci venkovské turistiky	16
2.3.7 Nabídka cestovních kanceláří v oblasti venkovské turistiky	18
2.3.8 Certifikace	19
3 Metodika práce	21
3.1 Cíl práce	21
3.1.1 Dílčí cíle	21
3.2 Hypotézy	21
3.3 Použité zdroje a metody	22
3.4 Metodika dotazníkového šetření	22
4 Kraj Vysočina	23
4.1 Základní údaje	23
4.2 Cestovní ruch	27
4.3 Program rozvoje kraje Vysočina	32

5 Vyhodnocení dotazníkového šetření	34
5.1 Základní informace o objektech	34
5.2 Poskytované služby	38
5.3 Charakteristika hostů v objektech venkovské turistiky	40
5.4 Propagace objektu	42
6 Navrhovaná řešení	44
7 Závěr	47
8 Summary	50
9 Použité zdroje	52
10 Seznam obrázků, tabulek a grafů	54
11 Seznam příloh	55

1 Úvod

Cestovní ruch představuje v současné době jedno z nejprogresivnějších odvětví světové ekonomiky.

Do nedávné doby se aktivity cestovního ruchu v celosvětovém měřítku soustřeďovaly převážně do specializovaných přímořských, jezerních a horských oblastí a kulturních center. Mnoho lidí se ale nyní začíná orientovat na klidnou dovolenou, kde si lépe odpočine od každodenního shonu a hluku velkoměsta.

Agroturistika se nese na vlně několika silných společenských trendů. Přesně zapadá do prudce rostoucího zájmu o zdravý životní styl, včetně důrazu na kvalitní biopotraviny. Nejde ale jen o módní záležitost, ale do určité míry je i projevem odpovědného chování vůči životnímu prostředí. Odpovídá také evropskému trendu upřednostňovat specifičnost regionu. Stále více hostů chce poznat kulturu, obyčeje a životní podmínky v okolí místa pobytu a také všední, pracovní den na farmě. Zároveň ladí s rostoucí chutí turistů získat množství zážitků, na nichž se mohou aktivně podílet.

Tento trend se postupně začíná prosazovat i v českých podmínkách. Česká republika má pro rozvoj agroturistiky všechny předpoklady a zvláště Vysočina je svým venkovským charakterem, dostatkem zemědělských usedlostí a kulturním a přírodním potenciálem pro venkovskou turistiku nejvýše vhodná.

Na venkovský cestovní ruch je nutno se dívat jako na nástroj, který napomáhá řešit některé problémy venkovských oblastí, jako je například nezaměstnanost, migrace venkovského obyvatelstva, oživení tradiční řemeslné výroby a udržení folklórních a jiných tradic, využívání přírodního, kulturního a historického potenciálu obce i okolí, při zachování původního rázu krajiny.

Tato diplomová práce se zabývá možnostmi venkovské turistiky na Vysočině. Teoretická část blíže seznamuje s venkovskou turistikou jako jednou z forem cestovního ruchu. Praktická část vychází z provedení dotazníkového šetření mezi provozovateli objektů venkovské turistiky, jeho následného vyhodnocení a nastínění dalších možností a návrhů pro rozvoj venkovské turistiky v regionu.

2 Literární rešerše

2.1 Vymezení základních pojmů

Cestovní ruch je soubor činností zaměřených na uspokojování potřeb souvisejících s cestováním a pobytem osob mimo místa trvalého bydliště a zpravidla ve volném čase za účelem odpočinku, poznávání, zdraví, rozptýlení a zábavy, kulturního a sportovního vyžití, služebních cest a získání komplexního zážitku (Gúčík, M., 2004).

Definicí cestovního ruchu se zabývali i další autoři (Čech, J., 1998; Oriška, J., 1999; Pásková, M., Zelenka, J., 2002).

Šetrné formy cestovního ruchu představují takový rozvoj cestovního ruchu, který nenarušuje životní prostředí. V literatuře se můžeme setkat s pojmem zelený cestovní ruch, který představuje aktivní formy cestovního ruchu ve volné přírodě a v mírně osídlených oblastech, respektující a chránící přírodu, nebo s pojmem alternativní cestovní ruch. Jak uvádí Pásková Martina a Zelenka Josef (2002) podtrhuje rozdíl mezi cestovním ruchem v malých skupinkách, který respektuje potřeby a zvyky místní komunity, oproti masovému cestovnímu ruchu s jeho negativními vlivy na sociální a kulturní prostředí a na životní prostředí obecně. Tento druh cestovního ruchu probíhá většinou na venkově a proto řada autorů často hovoří o venkovském cestovním ruchu.

Obecně pod pojem **venkovský cestovní ruch** zahrnujeme rekreační formu cestovního ruchu, spojenou s pobytem ve venkovském prostředí a se snahou účastníků maximálně pobývat ve volné přírodě. Jedná se o nový způsob návratu k přírodnímu prostředí a objevování venkova, při kterém se účastníci snaží skloubit aktivity volného času s poznáváním a uvědomováním si přírodního a kulturního bohatství země (Čertík, M., 2001).

Významným motivem pobytu na venkově, vyplývajícím z definice Heskové Marie a kol. (2006), je kvalitnější životní prostředí venkova ve srovnání s městy a průmyslovými aglomeracemi.

V tom, co patří do venkovské turistiky se autoři poněkud rozcházejí.

Venkovský cestovní ruch může mít různé formy - agroturismus, ekoagroturismus, ekoturismus, dobrodružný cestovní ruch, kulturní cestovní ruch (Pásková, M., Zelenka, J., 2002).

Čertík Miroslav (2001) mezi základní formy zahrnuje agroturistiku, ekoturistiku a jejich kombinaci ekoagroturistiku. Autor dále uvádí, že v českém prostředí nabývá tento cestovní ruch dvou zcela rozdílných a velice specifických podob. Jedná se jednak o opakované pobyty realizované jako tradiční české chataření a chalupaření, jednak o jednorázové turistické a rekreační pobyty, které nazývá také vesnickou turistikou. Druhá uvedená forma je typická decentralizací ubytovacích služeb, čímž eliminuje negativa, která přináší především chataření, které je velice rozšířené a má masový a ambivalentní charakter. Na jedné straně působí pozitivně (přispívá k udržení kulturního vzhledu krajiny ve vysídlených obcích a oblastech, oživení maloobchodního obratu), často jsou však jejich důsledky negativní (necitlivost k původní venkovské zástavbě, problémy s odpadem, sezónní nápor na území překračující únosnost).

Agroturistika je pobyt na venkově za účelem rekreace či turistického poznání s ubytováním v zemědělských usedlostech a využitím volného času například výpomocí při zemědělských pracích, pohybem ve zdravém venkovském prostředí, jízdou na kole, na koni, atd. (Čech, J., 1998)

Agroturistika je provozována podnikateli v zemědělské výrobě a slouží jim jako dodatečný nebo další finanční zdroj k udržení nebo rozšíření hlavního podnikatelského programu, tj. výroby zemědělských produktů. (Čertík, M., 2001)

Specifickou formu agroturistiky představuje ekoagroturistika.

Ekoagroturistika je forma agroturistiky na ekologicky hospodařících farmách (Hesková, M. a kol., 2006). Mezi aktivity návštěvníků patří zejména konzumace

alternativně pěstovaných a upravovaných potravin ze zdrojů farmy, práce na farmě, jízda na koni, blízký kontakt s přírodou, pěší turistika, cykloturistika, pozorování zvířat a péče o ně (Pásková, M., Zelenka, J., 2002).

Ekoturistika je účast na cestovním ruchu využívající přírodních zdrojů a zajímavostí, beroucí ohled na jejich zachování pro příští generace (Čech, J., 1998).

Podle Páskové Martiny a Zelenky Josefa (2002) je orientovaná především na poznávání přírodních rezervací, národních parků, chráněných krajinných oblastí a dalších přírodních krás tak, aby nebyly cestovním ruchem narušovány.

Do šetrných forem cestovního ruchu se často zařazuje i cykloturistika, která představuje aktivní cestování zaměřené na poznávání přírodních a společenských zajímavostí v určité oblasti na kole (Pásková M., Zelenka J., 2002).

Infrastruktura musí být ovšem budována tak, aby nepoškozovala přírodu, tedy splňovala veškeré podmínky udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

2.2 Venkovský cestovní ruch¹

Předpokladem úspěšného rozvoje odvětví cestovního ruchu, zejména venkovského cestovního ruchu je samozřejmě respektování zásad trvale udržitelného rozvoje, které je úzce spojeno se stavem a potřebami konkrétního území.

Zákon č. 17/1992 Sb., o ochraně životního prostředí definuje *trvale udržitelný rozvoj* jako: „takový rozvoj, který současným a budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a současně nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů“. Z této charakteristiky lze vymezit trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu jako zajišťování potřeb účastníků cestovního ruchu takovým způsobem, který pomáhá rozvoji území, s přihlédnutím k šetrnému využívání přírodních a kulturních hodnot a vede k dlouhodobé prosperitě dané oblasti, aniž by ohrozil uspokojení potřeb budoucích generací.

Venkovský cestovní ruch je modelovým příkladem směřování k udržitelnému cestovnímu ruchu s aspektem ekologickým a socio-kulturním (není třeba budování nové

¹ označován také jako venkovská turistika – pozn. autora

suprastruktury cestovního ruchu, využívá již existující zdroje a místní suroviny, typický je blízký sociální kontakt návštěvníků s rezidenty a poznání místního životního stylu) a také ekonomickým (finanční přínos pro rezidenty) (Pásková M., Zelenka J., 2002).

2.2.1 Cíle venkovské turistiky

Dle Čertíka Miroslava (2001) je cílem venkovské turistiky především:

- stimulovat rozvoj dalších podnikatelských aktivit na venkově;
- odlehčit přetížené infrastrukturu měst;
- omezit migraci venkovského obyvatelstva do měst a stabilizovat venkovský prostor;
- respektovat přirozené přírodní prostředí, udržovat ho a rozvíjet;
- přispívat ke krajínotvorbě a celkové péči o životní prostředí;
- popularizovat místní krásy, zvláštnosti a tradice a přispívat k jejich udržení a rozvoji;
- vrátit člověka do přírody.

2.2.2 Specifika venkovské turistiky

Stříbrná Marie (1996) uvádí, že venkovská turistika by svými specifiky měla být:

- umístěna do venkovských oblastí;
- funkčně venkovská, budovaná na zvláštních rysech venkovského světa (malovýroba, otevřený prostor, kontakt s přírodou, dědictvím minulosti, tradiční zvyky a způsoby);
- venkovská ve svém měřítku, tj. malé budovy, malá sídla, apod.;
- tradiční ves svým charakteru, což znamená, že poroste pomalu a organicky ve spojení s místními rodinami. Často bude řízena na místní úrovni a rozvíjena s cílem zajistit dlouhodobý rozvoj dané oblasti;
- trvale udržitelná, tzn. že její rozvoj by měl pomáhat udržovat zvláštní venkovský charakter dané oblasti a neměly likvidovat místní zdroje. Na venkovskou turistiku by se mělo hledět jako na potenciální nástroj ochrany přírody a krajiny a trvale udržitelného rozvoje spíše než jako na urbanizační a rozvojový nástroj;

- složena z mnoha druhů, které umožní komplexní obraz venkovského prostředí, ekonomiky a historie.

2.2.3 Typické projevy venkovské turistiky

Typickými projevy, také z pohledu Stříbrné Marie (1996), jsou:

- ohleduplný vztah k přírodě a krajině, resp. krajina je turistickou atrakcí, o kterou se pečuje a je dále zvelebována;
- decentralizované ubytování s omezenou kapacitou, což umožňuje rozmělnit četnost turistů, a tak eliminovat negativní dopady, které s sebou nese „masová turistika“ (ohromné soustředění lidí v turistických centrech, devastace krajiny po dobu turistické sezóny, apod.);
- komorní, téměř rodinné zázemí (což je typické zejména pro agroturistiku – pobyt na rodinné farmě);
- pochopení pro individuální aktivity návštěvníků a turistů;
- zázemí v horských a podhorských oblastech, kde v symbióze se zemědělstvím představuje originální nabídku služeb cestovního ruchu, včetně poskytování čerstvých produktů hospodářství (v řadě případů i ekologických potravin);
- pronájem chat a chalup, tzv. druhého bydlení, což je specifický český fenomén.

S těmito specifiky a projevy venkovského cestovního ruchu se víceméně shoduje i Hesková Marie a kol. (2006).

2.2.4 Produkt venkovské turistiky

Na produktu venkovské turistiky je nejlépe vidět souvztažnost jednotlivých prvků udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Návštěvník i hostitel se navzájem obohacují o ekonomické, společenské a ekologické hodnoty, aniž by ztráceli vlastní identitu.

Ubytování je základní službou poskytovanou v rámci této formy cestovního ruchu. Výše zmíněné projevy venkovské turistiky předurčují i povahu a kategorii ubytovacích zařízení. Těmto podmínkám nejlépe vyhovuje ubytování v soukromí, které je typické zejména pro agroturistiku. Je zpravidla poskytováno v zemědělské usedlosti (na rodinné

farmě) nebo v rekreačních objektech ve vlastnictví nebo užívání zemědělského podnikatele (chaty, sruby, chalupy, rekreační domky).

Autoři Stříbrná Marie (1996) a Němčanský Milan (1996), kteří se zabývají agroturistikou, se shodují na stejných doprovodných programech, mezi které patří především *stravování*. Nabídka stravování by se měla soustředit na stravu a obyčejně spjaté s vesnicí a zemědělstvím, krajově pak na místní zvláštnosti a tradice (vinařské oblasti se svými produkty). Stravování v rámci agroturistiky nabízí široký prostor pro odbyt vlastních výpěstků, resp. výrobků, v podobě surovin (např. brambory, maso, mléko, zelenina, ovoce, mléčné výrobky, víno, pálenky, med) nebo polotovarů, které jsou často certifikované jako bio.

Cestovní ruch není jen ubytování a stravování hostů, ale i péče o jejich volný čas. Dobře organizovaná turistika obsahuje i řadu doprovodných programů, které zvýrazňují atraktivnost nabízených služeb a kompletují celý produkt cestovního ruchu, resp. dávají mu osobitý charakter. Může jít nejen o program organizovaný ubytovatelem, ale i o zprostředkované aktivity ve vazbě na okolí (pamětihodnosti, přírodní zvláštnosti, místní atrakce).

Výjimečnost agroturistiky spočívá v přímém spojení turistů a návštěvníků se zemědělským prostředím. Proto je zde možnost poskytování služeb, které mají přirozené zázemí v zemědělském hospodářství nebo na ně organicky navazují.

Podle Čertíka Miroslava (2001) se služby volného času projevují v turistických aktivitách² jako jsou:

- účast na domácích a zemědělských pracích;
- jízda na kolech;
- jízda na koních;
- koupání, plavání, vodní sporty;
- pěší turistika, vysokohorská turistika, horolezectví;
- lyžování, lyžařská turistika;
- návštěva venkovských kulturních a společenských akcí, jakými jsou jarmarky, taneční zábavy, trhy, amatérská divadelní představení.

² tyto činnosti v modifikované podobě uvádějí také Stříbrná Marie (1996) a Němčanský Milan (1996)

Nutno zmínit opět názor Stříbrné Marie (1996) a Němčanského Milana (1996), že nabídka některých služeb závisí na celkovém zázemí farmy (z hlediska historického, kulturního a společenského). V případě provozování letních a zimních sportů hraje důležitou úlohu charakter a klima okolní krajiny.

Dalším důležitým poznatkem Čertíka Miroslava (2001) je fakt, že účastníci venkovské turistiky předpokládají také širokou možnost využívat doplňkové služby, které souvisejí především s využitím volného času a mají zpříjemnit pobyt na venkově. K řadě doplňkových služeb venkovské turistiky patří obchodní služby, informační služby, řemeslnické a opravárenské služby, placené komunální služby a zdravotnické služby.

2.2.5 Cílové skupiny venkovské turistiky

Tvorbu nabídky doprovodných programů a její prodej usnadňuje zaměření se na určité cílové skupiny klientů. Názory a představy o rekreaci na venkově se však mohou u jednotlivých skupin lidí výrazně odlišovat. Každý člověk vyhledává a očekává od dovolené něco jiného. Stříbrná Marie (1996) definovala následující základní skupiny.

Sportovně založení lidé nejspíš očekávají, že v okolí farmy budou moci provozovat sportovní aktivity, půjčit si sportovní vybavení a alespoň základní povědomí majitele farmy o existenci pěších, běžkových tras, cyklotras, atd.

Kluby či spolky se většinou věnují sportovní činnosti, rádi se účastní i dění na vesnici, zábav nebo folklórních slavností. Nejspíš budou očekávat informace o dění ve vesnici, o možnostech zábavy a trávení volného času.

Milovníci přírody očekávají možnost vyrážet na pěší túry za zajímavostmi kraje, pozorování zvířete, sbírání lesních plodů. Tudíž je vhodné mít určité znalosti o místních naučných stezkách, o možnostech návštěv muzeí, chovatelských výstav, apod.

Rodiny s dětmi nejspíš budou požadovat kontakt se zvířaty, možnost opékání uzenin, pestrou nabídku her a prostor pro ně (pískoviště, prolézačky, houpačky, bazénky apod.), také nabídku knížek pro děti a stolních her pro nepříznivé počasí. Hostitel může také zapojit vlastní děti a nabídnout rodičům pohlídání dětí.

Pro děti s pedagogickým doprovodem nebo skupiny dětí (zotavení, škola v přírodě) se dají použít programy obvyklé pro dospělé (po konzultaci s vedoucími) - návštěvy hradů a zámků, jeskyní, místních atrakcí, nočních pochodů, soutěží, bojových her nebo her v přírodě. Rekreace dětí podléhá dalším předpisům, zejména hygienickým a stravovacím.

Starší lidé (dosud v pracovním poměru) nebo důchodci očekávají snadno přístupné pokoje se sociálním zařízením, bezpečné a osvětlené schodiště, prostory vhodné ke čtení, knížky, časopisy, mariášové a žolíkové karty, šachy a možnost sledování televizních pořadů, případně klidné venkovní posezení. Tito lidé chtějí mít účast v programech volného času, konají výlety na místní slavnosti (např. s dechovkou) a poutní místa. Ceněná je přítomnost ubytovatele na diskusích, pokud umí hrát na hudební nástroj a také pokud nabízí další služby jako např. odvoz na rekreaci a zpět za přiměřený poplatek. U této skupiny se nepředpokládá zájem o těžší práci na statku, ale spíše o krmení drobných zvířat.

Hosté s dietou očekávají taktní respektování jejich onemocnění a přizpůsobení jídelníčku jejich stavu. Práce na statku příliš nevyhledávají, spíše mají rádi procházky, čtení, přednášky léčitelů, bylinkářů, promítání cestopisných i romantických pořadů, návštěvu kulturních památek v okolí.

Jednou ze zajímavých, avšak rizikových skupin jsou tělesně a zdravotně postižení. Zde je nutné zajistit bezbariérové přístupy nejen do domu a pokojů, ale i ke zvířatům, na zahradu, do altánu, ke grilu v přírodě a mnohé jiné. Budou očekávat přiměřené aktivity, jako je jízda na koních, plavání, jiné sporty a společné hry i soutěže. U rodiny s postiženým dítětem by ubytovatel měl nabídnout hlídání, aby si rodiče mohli zajít do kina nebo divadla. Je nesmírně žádoucí mít dobrý kontakt s nejbližším lékařem v okolí.

2.2.6 Význam venkovské turistiky

Rozvoj venkovské turistiky podle Pourové Marie (2000) nepřináší prospěch pouze podnikateli, který tuto činnost provozuje, ale má blahodárné účinky i pro obce, regiony a stát. Zkušenosti řady zemí (Irsko, Rakousko, Francie, Itálie, Španělsko, Portugalsko,

Řecko apod.) svědčí o tom, že právě turistika dokáže „nabudit“ ostatní odvětví národního hospodářství, resp. vyvolat ekonomické oživení celých regionů.

Pro zemědělské podnikatelské subjekty je venkovská turistika doplňkovým zdrojem příjmů, což jim přináší existenční jistotu. Mohou výhodně zpeněžit jak své vlastní výrobky, tak i ubytovací kapacity a prostředí farmy. Tím si vytváří podmínky pro to, aby mohly hospodařit i na méně výnosných či dokonce ohrožených zemědělských farmách a podnicích. Provozování venkovské turistiky, zejména poskytování ubytovacích a stravovacích služeb, vyžaduje určitý stupeň vybavenosti zemědělské usedlosti, a tak se zvyšuje i celkový standard zemědělských domácností.

Díky venkovské turistice se zvyšuje vybavenost obcí, která je předpokladem pro rozvoj této formy cestovního ruchu. Zvyšují se také příjmy jak obyvatel obce, tak i obce samotné, je stimulem pro rozšíření výroby, protože se vytváří dodatečný odbyt zemědělských výrobků. Nejenže oživuje tradiční řemeslnou výrobu, ale i folklórní a jiné tradice obce. Z gastronomických a jiných zvyklostí činí předmět nabídky. Přispívá také k využívání přírodního, kulturního a historického potenciálu obce i okolí, přičemž zachovává původní ráz krajiny v okolí obce.

Venkovská turistika snižuje nezaměstnanost a vytváří pracovní příležitosti v zemědělství a v jiných oborech, jejichž služby jsou také využívány. Tím se stabilizuje osídlení venkova a napomáhá udržovat a obnovovat vesnické osídlení. Cestovní ruch se díky ní rozptyluje do větších územních celků, což je blahodárné pro životní prostředí. Pokud farmu navštěvují i zahraniční turisté, zvyšují se exportní aktivity státu.

Venkovská turistika má také *negativní aspekty*. Jak uvádí Malá Vlasta (1995), znamená to propojení pobytu a práce podnikatele na venkově a cestovního ruchu. V některých případech se tento oboustranně výhodný vztah může změnit ve vztah konkurenční. Hlavní sezóna cestovního ruchu je totiž v podstatě shodná s hlavní sezónou v zemědělství a tak dochází ke konkurenci v rozložení a využívání pracovních sil. Navíc zde existuje i konkurence z hlediska umístění volného kapitálu. Zemědělci se musí rozhodnout, do které oblasti investují.

Mezi další negativní dopady venkovské turistiky patří přetěžování žen – farmářek, na kterých vedle práce v zemědělství spočívá i práce v oblasti cestovního ruchu (úklid, praní, podávání snídaně apod.). V úvahu lze vzít i možný negativní dopad na životní

prostředí (poškozené polní cesty, rušení zvěře a stád apod.). Příliš velká návštěvnost a nepřizpůsobení se původní vesnické sociální struktuře může také znamenat zátěž a stres pro obyvatelstvo nebo se může odrazit v ekologii (např. odpady). V důsledku výstavby ubytovacích zařízení či dalších součástí infrastruktury cestovního ruchu může dojít k úbytku půdy.

Na tato negativa upozorňuje také Pourová Marie (2000).

2.3 Venkovská turistika v České republice

Česká krajina má pro rozvoj agroturistiky všechny předpoklady:

- jednotlivé regiony se od sebe výrazně liší jak přírodním, tak kulturně-historickým vývojem, je protkána hustou sítí kulturně-historických památek, ke kterým jsou vybudovány přístupové komunikace;
- má poměrně velkou lůžkovou kapacitu jak v soukromých farmách, tak ve venkovských chalupách, kterou lze rychle pro potřeby agroturistiky využít;
- má zachovalou venkovskou architekturu vytvářející příjemné prostředí;
- působením nových podnikatelských subjektů může být vytvářen systém služeb a atrakcí obnovením místních tradic.

2.3.1 Historie venkovské turistiky

Venkovský cestovní ruch není jevem zcela novým. Pobyty na venkově, především u zemědělských rodin a formou letních bytů byly důležitou součástí předválečného cestovního ruchu České republiky a ještě několik let po 2. světové válce bylo v České republice zvykem jezdit o prázdninách na venkov. Zájem letních hostů nebyl nijak specifikován, vycházel většinou z možnosti prožít s rodinou určitý čas uprostřed přírody, stravovat se z produktů vyrobených přímo na místě sedlákem a svým způsobem i žít skrovněji. Pro hostitele byl tento příjem doplňkem k jeho hospodářské činnosti, velmi vítaným, neboť přicházel v období před sklizní, kdy byl vždy nedostatek volných finančních prostředků.

Po 2. světové válce však byly vztahy mezi městem a venkovem zpřetrhány a venkovská turistika ve své pravé formě na dlouhou dobu zaniká. V 50. letech proběhla

kolektivizace, zakládání družstev a státních statků, což vedlo k velkovýrobě a k likvidaci rodinných farem vhodných pro agroturistiku.

V sedmdesátých letech minulého století se v mnoha velkých městech negativně projevil dopad intenzivní průmyslové činnosti a lidé začali cítit potřebu vyjet si do přírody za čerstvým vzduchem a zdravou stravou.

Typický fenomén chataření a chalupaření, které však nemá přímou vazbu na typické zemědělské prostředí, pak logicky zpomalil nástup venkovské turistiky v podobě jednorázových pobytů na venkově. Agroturistika je silně vázána na rodinné farmy, jejichž tradice byla komunistickým režimem přerušena.

Po roce 1989 venkov prochází výraznými změnami. Dochází k restrukturalizaci zemědělské výroby a transformaci zemědělských podniků. Díky těmto procesům došlo ke značnému snížení zaměstnanosti v zemědělství. Aby byla zachována prosperita zemědělství a udrženo vesnické osídlení, bylo nutné hledat nové nástroje ekonomického oživení. V Rakousku, Bavorsku a dalších zemích je venkovská turistika považována za stabilizační faktor, napomáhající udržení osídlení vesnic a vytváření zdravého venkovského prostředí.

2.3.2 Současný stav

Dnešní venkov se samozřejmě liší od toho, který v naší zemi existoval před několika desítkami let. Zásadní změnou je pokles zaměstnanosti v oblasti zemědělství. Novým a závažným problémem je, že venkov stárne a také pozvolna pustne. Mladí lidé zde nenacházejí uplatnění a odcházejí do měst.

Další odlišností může být snaha venkova přiblížit se městu. Přesto by si vesnice měla zachovat svoji tvář, jedinečnou podobu, folklór. Proto je důležité měnit jen kvalitu života na venkově, ale ne venkov jako takový. Dnes vznikají různé programy obnovy venkova, které se zaměřují právě na prohlubování místní tradice, na zvyšování sociální a ekonomické úrovně venkova. Rozvojovými programy se zajišťuje zlepšení kvality života, ale nemění se zachovaný charakter venkova.

Příznivou změnou je rozvoj možností k podnikání na venkově. Bohužel tato forma cestovního ruchu u nás nemá dlouhou tradici a mnoho lidí má strach se do podnikání pustit.

Moderní venkovská turistika, která se začala prosazovat v 70. až 90. letech 20. století, je však v mnoha ohledech odlišná. Především se jí účastní vyšší počty turistů. Vzdálenosti, na které turisté cestují, jsou mnohem delší. Soukromý automobilismus a mezinárodně dostupný pronájem aut jim umožňují dopravit se do oblastí ležících daleko mimo železniční síť. Cestovní ruch se rozvíjí ve venkovské krajině všeho druhu. Vymanil se z velkých a specializovaných středisek, dostal se do malých měst a vesnic, a stal se skutečně venkovským.

Podle informací vládní agentury CzechTourism v posledních letech však i Češi začínají pomalu objevovat kouzlo venkovské turistiky.

Rozvoj se však v jednotlivých regionech České republiky liší. Někde kapacity nestačí, jinde údajně není zájem. Oblíbenými regiony jsou zejména Šumava a jižní Čechy, ale i další turistické oblasti jako Vysočina, Český ráj nebo Valašsko. Někde také omezují rozvoj regionální tradice. Například v Jihomoravském kraji jsou agrofarmy ve stínu oblíbené vinařské turistiky.

Zájem o dovolenou na českém venkově mají nyní jak Češi, tak cizinci. Podle Svazu venkovské turistiky hojně přijíždějí také lidé ze sousedních zemí. „Němci navštěvují hlavně jihozápad a severozápad republiky, Poláci zase sever. Nejméně ze sousedních zemí láká venkov Rakušany.“, říká předseda Svazu. Nejpočetnější skupinu zahraničních návštěvníků tvoří Holanďané. Poslední dobou stoupá zájem domácích návštěvníků a poklesá zájem zahraničních turistů. Průměrná délka pobytu na farmě je kolem pěti až sedmi dnů.

2.3.3 Budoucnost venkovské turistiky

Venkovská turistika, jako jedna z možných forem podnikání na venkově, si získává ve světě stále větší oblibu. Životní podmínky na Zemi se pomalu, ale jistě zhoršují, a člověk si začíná uvědomovat, že by se měl o přírodu starat a žít s ní v souladu. Mimo jiné je tento druh dovolené finančně zajímavý. Rozvoj venkovské turistiky významně podporuje vstup České republiky do Evropské unie. Do roku 2010

by tak mohlo dovolenou na českých farmách trávit osmdesát až sto tisíc lidí ročně. A většina z nich by měly být cizinci³.

2.3.4 Organizace v oblasti venkovské turistiky

Mezi nejznámější sdružení podporující agroturistiku patří Svaz venkovské turistiky a sdružení ECEAT CZ.

Svaz venkovské turistiky je dobrovolné, nepolitické sdružení všech, kteří mají zájem na rozvoji venkovské turistiky v České republice. Svaz byl založen v roce 1997 a je členem Svazu obchodu a cestovního ruchu a Eurogites (viz níže). Svou činností přispívá k ekonomickému, kulturnímu a společenskému oživení venkova, obnově jeho tradic, údržbě krajiny i ke stabilizaci osídlení. Svaz prosazuje a hájí zájmy svých členů, venkovských podnikatelů a rovněž pomáhá iniciovat nové podnikatelské příležitosti a pracovní místa ve venkovské turistice; pomáhá při rozvoji odborných schopností poskytovatelů služeb ve venkovské turistice; pomáhá při propagaci ubytovacích zařízení svých členů.

ECEAT CZ (Evropské centrum pro ekoagroturistiku) je nezisková organizace sdružující odborníky specializující se na šetrný (udržitelný, odpovědný) cestovní ruch. Byla založena 1992 a je členem ECEAT International a Svazu podnikatelů ČR. Posláním ECEAT CZ je podporovat obnovu venkova pomocí šetrné turistiky, pomoci iniciovat nové podnikatelské příležitosti a pracovní místa ve venkovské turistice a dále pomoci při rozvoji odborných schopností nových poskytovatelů služeb.

ECEAT provozuje tzv. *Eceat quality label*, globální hodnotící systém kvality produktů cestovního ruchu z pohledu udržitelnosti (podpora ekologického hospodaření, šetrné dopravy, ochrana přírodního a kulturního dědictví, podpora místní ekonomiky, aj.). Toto prestižní označení má na 1 300 podniků po celém světě. V České republice už bylo takto certifikováno 120 zařízení, z toho asi 100 na venkově. Jejich seznam je k dispozici na stránkách www.eceat.cz. Ubytování se značkou *Eceat quality label* v nejlepší dostupné kvalitě nabízí pravou a neopakovatelnou atmosféru venkova.

Eceat Travel nabízí neobvyklé cestovatelské zážitky. Byl vytvořen pro odpovědné cestovatele a dává jim jistotu, že cestují šetrněji k naší planetě.

³ zdroj: http://cestovniciruch.blogspot.com/2009/01/soucasny-stav-agroturistickeho_6638.html

Eceat Expertise připravuje a realizuje rozvojové i inovativní projekty v oblasti udržitelného cestovního ruchu na všech kontinentech.

Eurogites je Evropský svaz turistiky a dovolené na venkově se sídlem ve Štrasburku. Je orientován na pomoc jednotlivým členům – národním sdružením venkovské turistiky, a to v oblasti poradenství, informatiky, vzdělávání, v oblasti technické a také organizační. Mezi základní cíle patří: zajištění lepší informovanosti o oblasti venkovské turistiky na evropském teritoriu a zvýšení podílu této formy na celkovém cestovním ruchu, sjednocování přístupů jednotlivých členských zemí, profesionalizace venkovské turistiky včetně vybudování centrálního systému objednávek, zlepšení celkové kvality života na vesnici, atd.

Dalšími orgány a organizacemi fungující v oblasti venkovské turistiky jsou např. Agentura CzechTourism, Národní informační středisko ČR, Ministerstvo zemědělství ČR, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, ECONET (společný program Irska, Francie, Portugalska a České republiky v oblasti ekoturistiky), aj.

2.3.5 Finanční podpora venkovské turistiky

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013⁴ se skládá ze čtyř os, z nichž poslední dvě se vztahují hlavně na venkovské oblasti a jejich rozvoj, přičemž podpora cestovního ruchu na venkově je v rámci osy III Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova. Prioritou této osy je podpora posilování rozmanitosti hospodářských činností na venkově v rámci procesu diverzifikace a restrukturalizace zemědělství, zlepšení občanského vybavení a služeb včetně nezbytné infrastruktury a ochrany životního prostředí s důrazem na zhodnocení potenciálu venkovské krajiny a zachování kulturního dědictví venkova. Pozornost je zaměřena také na tvorbu nových pracovních míst a zlepšení podmínek pro život rodin a mladých lidí na venkově, především v oblastech s nepříznivým věkovým složením obyvatelstva s cílem zabránit dalšímu vysídlování venkovských oblastí a rovněž vytváření podmínek pro rozvoj venkovské turistiky a agroturistiky.

⁴ úplné znění na www.mze.cz/userfiles/file/eafrd/prv_oficiln_schvlen.pdf

Finanční prostředky na tento program mohou být čerpány z *Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova* (EARFD), který v programovacím období 2007-2013 pro všechny členské země Evropské unie bude nejdůležitějším finančním nástrojem podpory komplexního rozvoje venkova. V posledních letech jsme svědky častého odchodu venkovského obyvatelstva, především mladých lidí, do měst. Právě tomuto vysídlování venkovských oblastí se agrární politika EU v stávajícím programovacím období 2007-2013 snaží zabránit. Snahou a cílem je nabídnout venkovskému obyvatelstvu nové možnosti uplatnění, například v podnikání v oblasti venkovské turistiky, agroturistiky a dále při obnově tradičních či krajových specialit v rámci mimozemědělské činnosti (diverzifikace zemědělských aktivit) s cílem zvýšit kvalitu života na vesnici.

V rámci *Regionálního operačního programu NUTS II Jihovýchod*⁵ (sestavující z Jihomoravského kraje a kraje Vysočina) se lze zaměřit na zlepšení dopravní dostupnosti a propojení regionu vč. modernizace prostředků veřejné dopravy, podporu rozvoje infrastruktury i služeb cestovního ruchu, přípravu menších podnikatelských ploch a zlepšování podmínek k životu v obcích a na venkově především prostřednictvím zkvalitnění vzdělávací, sociální a zdravotnické infrastruktury. Tento program obsahuje čtyři prioritní osy, z nichž druhá osa Rozvoj udržitelného cestovního ruchu a třetí osa Udržitelný rozvoj měst a venkovských sídel, lze využít při spolufinancování aktivit v agroturistice.

*Program „Agroturistika”*⁶ je zaměřen na dotace pro zemědělské a ostatní podnikatele. Podpora je zaměřena na rekonstrukci a výstavbu ubytovacích zařízení se zaměřením na agroturistiku a venkovský cestovní ruch (včetně stravování, vybavení, volnočasovou doprovodnou infrastrukturu – sportovní zázemí, půjčovna kol, bazén, tenisové kurty).

2.3.6 Nabízené produkty v rámci venkovské turistiky

„Prázdniny na venkově“ jsou oficiálním turistickým produktem České republiky, podporovaný CzechTourismem. Jsou společným programem ECEAT CZ a Svazu venkovské turistiky. Cílem tohoto projektu je podpořit vznik a využití venkovských

⁵ viz blíže na www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/5cda7326-fe7e-4661-98d5-6570f27a0f55/ROP-NUTS-II-Jihovýchod

⁶ viz blíže na <http://www.nasevesnice.cz/84/program-agroturistika/>

ubytovacích kapacit – chalup, penzionů, malých kempů apod. Tento projekt poskytuje začínajícím podnikatelům know-how, pomáhá vytvářet nové pracovní příležitosti a podporuje v obcích ekonomický rozvoj bez nároků na vysoké investice.

Stávajícím ubytovacím zařízením nabízí lepší využití ubytovacích kapacit tím, že jsou nabízeny různé programy a zajišťuje efektivní propagaci, která probíhá především na internetu. Na serveru www.prazdninynavenkove.cz lze nalézt ubytovací zařízení odpovídající pocitu „Prázdniny na venkově“ (žádný hluk, žádné hromadné kapacity apod.) a splňující standardy Svazu venkovské turistiky nebo také navíc jedno nebo více mezinárodních kritérií ECEAT, jež dokládají vztah k ekologii, tradicím a upřesňují rozsah služeb.

Tištěné "Prázdniny" jsou vydávány v ČR podle marketingového plánu se zaměřením na jednotlivá teritoria (Česko, Holandsko, Německo atd.).

Obr. 1: logo „prázdniny na venkově“

zdroj: www.prazdninynavenkove.cz

Obr. 2: logo „zelené prázdniny“

zdroj: www.eceat.cz

„Zelené prázdniny“ jsou produktem cestovního ruchu s garantovanou „eko“ kvalitou, prověřeným na trhu již od roku 1993. Jsou cíleny na podnikatele a destinace. V roce 2004 se započal připravovat ve spolupráci s členskými zeměmi ECEAT International jednotný evropský turistický produkt Green Holidays se zpřísněnou jednotnou ekocertifikací. I „Zelené prázdniny“ nabízejí poradenský servis, informace, služby hostům i podnikatelům.

Dalším oficiálním turistickým produktem České republiky jsou od roku 1994 „Stezky dědictví“ (Heritage Trails). „Stezky“ jsou mezinárodně prověřeným marketingovým nástrojem na propagaci a rozvoj cestovního ruchu mikroregionů a krajů. „Stezky“ jsou dobře propojenou fungující sítí vybraných lokalit přírodního, kulturního a technického bohatství, folklóru, služeb a turistických zařízení v dané oblasti. Provozování „Stezek“ musí splňovat kritéria udržitelného rozvoje a příjmy z tohoto produktu mají sloužit v maximální míře místním komunitám. To znamená,

že ubytování není zajišťováno v hotelových řetězcích se zahraničním vlastníkem a v ideálním případě by tyto služby neměly být poskytovány ani tuzemskými společnostmi, které mají sídlo jinde, než v daném regionu. Turisté cestují bez průvodce, ale s detailním popisem cesty den po dni.

„Zelené stezky – Greenways“ jsou přirozené nebo uměle vytvořené koridory v chráněných veřejně přístupných územích využitelné pro rekreaci, které často vedou podél říčních toků, vyhlídkových tras apod. Jejich posláním je přispívat k větší bezpečnosti cyklistů a chodců, ochraně přírody a kulturního dědictví, rozvoji šetrného cestovního ruchu a k aktivnějšímu a zdravějšímu životnímu stylu (Pásková, M., Zelenka, J., 2002).

„Zelené stezky – Greenways“ je asistenční a grantový program *Nadace Partnerství*. Jeho prostřednictvím nadace poskytuje pomoc a podporu organizacím a projektům přispívajícím k udržitelnému rozvoji podél stezek a přírodních koridorů. Cílem programu je rovněž vytvořit síť organizací a projektů, které si mohou navzájem vyměňovat zkušenosti a spolupracovat jak mezi sebou, tak s partnerskými organizacemi doma i v zahraničí. Jednu z prvních Greenways ve střední Evropě Praha-Vídeň nastartovalo stejnojmenné sdružení občanů již v roce 1992. Jedná se o koridor stezek pro pěší, cyklisty, jezdce na koních i vodáky mezi dvěma evropskými metropolemi.

Moravské vinařské stezky jsou dlouhodobým projektem rozvoje vinařství a turistiky na jižní Moravě a jsou přímo řízeny programem „Zelené stezky – Greenways“. Moravské vinařské stezky využívá řada obcí a malých podnikatelů jako nástroj rozvoje šetrné turistiky a podpory malého podnikání – např.: Znojemská vinařská stezka, Mikulovská vinařská stezka, Velkopavlovická vinařská stezka, Mutěnická vinařská stezka (60 km), aj.

2.3.7 Nabídka cestovních kanceláří v oblasti venkovské turistiky

V současné době neexistuje evidence cestovních kanceláří nebo agentur, které se zabývají šetrnými formami cestovního ruchu. Jediným specialistou na venkovskou turistiku, agroturistiku, ekoturistiku a ekoagroturistiku na našem trhu je CA Kopretina. Dalšími cestovními kancelářemi a cestovními agenturami, které mimo jiné nabízejí i některou z forem šetrného cestovního ruchu jsou například: Agentura Bora, Agentura

NN (rekreace v Jižních Čechách a na Šumavě), CK Sindibád (víkendové výjezdy pro děti a teenagery za agroturistikou; péče o koně, jezdecký areál a oddíl), Alka Travel (katalogy s nabídkou chat, chalup, rodinných penzionů a hotelů v ČR), CK Velotours (specialista na cykloturistiku, programy „Putování za Moravským krasem“, „Moravská brána“) a další.

Současné nabízené produkty cestovních kanceláří:

- práce v hospodářství (sušení sena, ošetřování zvířat, výroba produktů, dojení krav);
- rybaření, houbaření, sběr lesních plodů a bylin, lov zvěře;
- pěší turistika, hřebenové túry, vícedenní putování krajinou;
- práce v keramické dílně, malování na dřevo, řezbářské výrobky, vyšívání krojů;
- prohlídka mlýna, ekofarmy, biofarmy, pštroší a ovčí farmy;
- domácí zabíjačka, rybí hody, grilování, bioprodukty;
- hippoturistika - jízda na koni, lyžování za koněm, plavení koní;
- vyhlídkové lety, střelnice, návštěva vinného sklípku, vinařské stezky;
- zábavné společenské hry (šachy, pétanque, kriket, zahradní kuželky, minigolf);
- veškeré letní a zimní sporty, vodní sporty.

Řadu informací můžeme získat i na různých veletrzích cestovního ruchu, jako je např. „GO“ a „REGIONTOUR“ nebo „HOLIDAY WORLD“, dále v informačních centrech jednotlivých krajů a měst, případně v publikacích vydávaných agenturou CzechTourism a jednotlivými kraji či v katalogích kempů.

2.3.8 Certifikace⁷

Vedle certifikace ubytovacích zařízení se v poslední době začíná prosazovat i certifikace ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu.

„Národní systém certifikace ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu“ je koncipován jako možný nástroj vedoucí k dosažení udržitelnosti cestovního ruchu v souladu s Koncepcí státní politiky cestovního ruchu 2007-2013.

Národní ekoznačka je měřítkem dodatečné kvality, jako nadstavba k obecně akceptovaným hodnocením (certifikacím) kvality služeb cestovního ruchu.

⁷ viz blíže na: www.ecolabel-tourism.eu, www.ekoznačka.cz, www.cenia.cz

Certifikace ekologicky šetrných služeb v cestovním ruchu je součástí evropského systému označování (ekolabelingu) s názvem *Květina*, jenž umožňuje spotřebitelům členských zemí EU, Norsku, Lichtenštejnsku a na Islandu jednotnou orientaci ve výrobcích a službách, jež jsou šetrné k životnímu prostředí. *Květina* demonstruje vysokou kvalitu a enviromentální výkonnost podnikatele, eko-efektivitu pro úsporu nákladů, pocit pohody a spokojenosti spotřebitele, naplnění jeho očekávání (zdravé ubytování, zdravá výživa a čisté životní prostředí, používá přírodní stavební materiály, praní ekologicky šetrnými pracími prostředky), posilu marketingových nástrojů pro podnikatele (používání loga při propagaci, při práci s médii a veřejností, zviditelnění ubytovacího zařízení v rámci prezentačních akcí cestovního ruchu). Ekoznačka dokládá uznávanost zařízení pro ubytování turistů na evropském trhu.

Uvedený systém v současnosti vychází z Rozhodnutí Komise č. 1980/2000 Evropského parlamentu a Rady z 17. 7. 2000 „k revidovanému systému udělování ekoznačky v rámci Společenství“, k němuž bylo později přičleněno i odvětví služeb, konkrétně ubytovacích služeb v cestovním ruchu (hotely, penziony, ubytování v soukromí), posléze v roce 2005 rozšířen o kempy. Kromě poskytování ubytování může zahrnovat poskytování stravovacích služeb, fitness aktivit apod. Zařízení poskytující ubytování pro turisty se věnují péči o životní prostředí a zdraví pomocí nízkých emisí v interiérech, čistšího životního prostředí v okolí (nízká spotřeba pesticidů, desinfekce atd.), místních potravin.

V České republice je pověřenou implementační organizací *Český ekologický ústav*, resp. jeho Agentura pro označování ekologicky šetrných výrobků v rámci „Národního programu označování ekologicky šetrných výrobků“, jenž je garantován MŽP ČR.

Obr. 3: Ekoznačka EU „Květina“

zdroj: www.ecolabel-tourism.eu

3 Metodika práce

3.1 Cíl práce

Cílem práce je zkoumat možnosti cestovního ruchu a aktivního trávení volného času ve vybraném regionu. Zjistit stav venkovské turistiky na Vysočině prostřednictvím dotazníkového šetření zaměřeného na poskytovatele služeb ve venkovské turistice a provozovatele objektů venkovské turistiky. Nastínit další možnosti, podat návrhy na rozvoj cestovního ruchu v regionu, zejména v oblasti venkovské turistiky.

3.1.1 Dílčí cíle

- popis kraje Vysočina
- zhodnocení cestovního ruchu na Vysočině, poté zaměření se na venkovskou turistiku a výběr vhodných provozovatelů objektů venkovské turistiky pro následné šetření
- na základě dotazníkového šetření zjištění základních informací o objektech: typ objektu, nabízené možnosti stravování, nabízené služby a aktivity návštěvníkům, zajištění provozu, propagace objektu. Dále získat informace i přijíždějících turistech: odkud přijíždí, jak přijíždí, s kým přijíždí
- vyhodnocení získaných informací a na základě toho navržení dalších možností jak pro provozovatele objektů, tak pro celkový rozvoj venkovské turistiky na Vysočině

3.2 Hypotézy

1. Venkovská turistika a agroturistika je v České republice teprve v počátcích.
2. Zájem o tuto formu cestovního ruchu stoupá.
3. Jako návštěvníci stále převažují Češi.
4. Aktivity související s venkovskou turistikou nejsou pro jejich poskytovatele hlavní činností a tedy ani hlavním zdrojem příjmů.
5. Objekty, které mají větší rozsah nabízených služeb a aktivit spojených se zemědělstvím, jsou pro turisty přitažlivější.

3.3 Použité zdroje a metody

Hlavními zdroji informací byly odborná literatura a internetové zdroje. Z *odborné literatury* bylo čerpáno především pro teoretickou část práce související s vymezením základních pojmů a uvedením do tématu. *Internetové stránky* sloužily jako hlavní zdroj statistických dat, map a obrazového materiálu týkajících se zkoumané problematiky.

Při vlastním výzkumu byla použita metoda dotazníkového šetření.

3.4 Metodika dotazníkového šetření

Nástrojem sběru dat byl pětistránkový dotazník rozeslaný výzkumnému souboru - provozovatelům objektů venkovské turistiky v regionu Vysočina, jejichž seznam byl vytvořen dle databáze členů Svazu venkovské turistiky zveřejněné na serveru www.svazvt.cz.

Celkový počet členů Svazu venkovské turistiky je 119, z toho cca 25 poskytuje služby na území kraje Vysočina. Ne všechny objekty odpovídaly kritériím práce a proto nebyly zahrnuty do výzkumu. Počet vhodných objektů tak dosáhl čísla 17.

Na základě přání několika dotázaných poskytovatelů služeb venkovské turistiky nebudou konkrétní jména a objekty v práci zmiňovány a v případě potřeby budou označeny čísly.

Dotazník obsahoval několik otevřených otázek ke zjištění základních informací o objektu, jinak šlo především o uzavřené otázky obojího typu: polytomické i dichotomické.

Sběr dat byl prováděn zpočátku on-line přes internet, kdy byly rozeslány dotazníky jako příloha emailu s žádostí o vyplnění. Z celkového počtu 17 odeslaných dotazníků se vrátilo 8, tedy návratnost byla velmi nízká. Proto následovalo telefonické dotazování, kterým byly získány další 4 dotazníky. Celkový počet respondentů a tedy i vyhodnocovaných dotazníků je 12.

Po shromáždění vyplněných dotazníků byly zkontrolovány po věcné i formální stránce, kódovány otevřené otázky a zpracovány získané odpovědi pomocí vztahové a kauzální analýzy. Byly spočítány četnosti jednotlivých odpovědí u každé otázky, zpracovány do grafu a případně určeny skupiny otázek a souvislosti mezi nimi.

4 Kraj Vysočina

Zvlněný kopcovitý kraj, jehož cesty jsou lemovány břízami a jeřabinami. Husté lesy a temně zelené louky mezi lesklými zrcadly roztroušených rybníků. Vesničky schoulené na mírných úbočích svahů a usedlosti jakoby rozseté po kraji. To je Vysočina (Podhorský, M., 2004).

Mapa 1: Kraj Vysočina v rámci České republiky

zdroj: <http://geoportal.cenia.cz>

4.1 Základní údaje

Poloha a rozloha

Kraj Vysočina má vnitrozemskou polohu a jeho hranice se nedotýkají státní hranice ČR. Sousedí s krajem Jihočeským, Středočeským, Pardubickým a Jihomoravským. Od sousedních regionů se kraj odlišuje členitostí území, vyšší nadmořskou výškou a řídkým osídlením. Tvoří jej území 729 měst a obcí v rámci bývalých okresů Jihlava, Havlíčkův Brod, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou.

Rozlohou 6 925 km² zaujímá 8,78 % rozlohy České republiky a řadí se tak na 5. místo mezi kraji. V rámci kraje pak největší rozlohu zaujímá Žďár nad Sázavou s 1 578,5 km².

Obyvatelstvo

Ke konci roku 2008 žilo na Vysočině 514 411 obyvatel (z toho ženy 50,5 %), což představuje čtvrtou nejnižší lidnatost mezi kraji ČR. Nejvíce obyvatel má bývalý okres Žďár nad Sázavou. Průměrná hustota zalidnění je pouze 75 obyvatel na 1 km².

Největším městem a zároveň krajským městem je Jihlava s téměř 51 000 obyvateli, což je nejmenší krajské město v republice. Pro Vysočinu jsou charakteristické malé vesnice nepříliš vzdálené od místního centra, jímž bývá město se třemi až deseti tisíci obyvatel. Průměrná populační velikost obce na Vysočině je 730 obyvatel, což je nejméně ze všech krajů ČR (průměr ČR je 1 653 obyvatel). V kraji jsou nejčteněji zastoupeny obce s počtem obyvatel menším než 500 (77,7 % všech obcí kraje). V těchto obcích žije 20,1 % obyvatel kraje (v celé ČR 8,3 %). Ve větších městech pak žije jen 36,6 % obyvatel. Pouze ve čtyřech městech žije více než dvacet tisíc obyvatel.

S rostoucí životní úrovní a mobilitou obyvatel lze čekat, že toto uspořádání bude výhodou. Umožňuje využívat pozitiva venkovského bydlení a přitom zaručuje dostupnost městského centra.

Území

Název kraje Vysočina souvisí se skutečností, že se tento správní celek rozkládá na podstatné části Českomoravské vrchoviny, která patří mezi oblasti s nejzachovalejší přírodou u nás. Charakter vrchoviny mají především Žďárské vrchy na severovýchodě Vysočiny a Javořická vrchovina v jihozápadní části kraje. Ostatní části Vysočiny mají spíše ráz pahorkatiny, z níž vyčnívají jednotlivé vrcholy bez hřebenů. Nejvýše položený bod je vrch Javořice (837 m n. m) v Javořické vrchovině. Nejnižším bodem je vodní nádrž Švihov na západě okresu Havlíčkův Brod (253 m.n.m).

Vodstvo

Hlavní evropské rozvodí táhnoucí se podél bývalé zemské hranice dělí kraj na dvě téměř stejné části. Část řek odtéká s Želivkou a Sázavou do Vltavy a s ní do Labe a Severního moře, zbytek toků s Jihlavou a Svratkou se vlévá do Dyje, s ní Moravou a Dunajem odtéká do Černého moře. Nejdelší, nejmalebnější a mezi vodáky

nejoblíbenější řekou je Sázava. Nejvýznamnějším přítokem je Želivka, a to především historicky a vodohospodářsky (vodní nádrž Švihov je zásobárna pitné vody pro Prahu).

Řeka Jihlava je důležitý zdroj vody pro nejstarší jadernou elektrárnu v České republice Dukovany. Na jejím toku leží také vodní dílo Malešice a vyrovnávací nádrž Mohelno. V poválečném období byla na řece Svratce vystavěna vodní díla Vír I a II, která slouží jako zásobárny vody a jako ochrana proti vysokým průtokům jarní vody.

Oblast v okolí měst Žďár nad Sázavou, Jihlava a Pelhřimov je proslulá svými rybníky. Největší z nich, Velké Dářko, byl vybudován už v 15. století a dnes je z něj chovný a rekreační rybník.

Příroda

Velkou environmentální i estetickou hodnotu má jedinečná kulturní krajina Vysočiny, která sama o sobě vytváří atraktivní prostředí pro trávení volného času. Pro svoji přírodní i kulturní hodnotu má krajina značné části Vysočiny statut chráněných území – největší z nich jsou CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné Hory, dále devět přírodních parků, řada národních přírodních rezervací (např. Žákova hora, Dářko, Radostínské rašeliniště, Ransko, Mohelenská hadcová step, Zhejral, aj.), přírodních rezervací aj.

Podnebí

Podnebí na Vysočině je ovlivněno vyšší nadmořskou výškou kraje a vzhledem k hornatému charakteru krajiny počasí mívá proměnlivý charakter. Průměrná roční teplota se dle nadmořské výšky pohybuje od 4 °C do 8 °C (v zimě -3 °C až -5 °C, v letních měsících 15 °C až 17 °C). Průměrný úhrn ročních srážek je 550 až 850 mm. Počet dnů se sněhovou pokrývkou se udává mezi 60 - 100 a počet letních dnů mezi 20 – 40.

Dopravní síť

Silniční a železniční síť Vysočiny je strategická jak z pohledu národního tak evropského, protože kraj zaujímá centrální polohu v rámci České republiky i v rámci

střední Evropy. Hlavní dopravní tepnou je dálnice D1 spojující Prahu a Brno a železniční trať Berlín – Praha – Vídeň.

Délkou silniční sítě převyšující 5 000 km se ve srovnání s jinými kraji podílí na celostátní síti vysoce nadprůměrně. Nejvýznamnější dopravní komunikace procházejí krajem ve směru severozápad-jihovýchod, chybí ale kvalitní propojení okresních měst a rychlostní komunikace pro severo-j jižní propojení.

Hustota železniční sítě je poměrně nízká, avšak většinu tratí tvoří dráhy celostátního významu. Železniční síť s více než 620 km zaujímá 7 % celostátní sítě.

V kraji není žádný splavný tok a letiště jsou využívána k vojenským či sportovním účelům.

Ekonomika

Ekonomická výkonnost kraje ve srovnání s ostatními regiony ČR zaostává za průměrem. Podíl kraje na HDP České republiky dosahuje v posledních letech 4,2 %, což představuje 12. místo mezi kraji. Při přepočtu HDP na 1 obyvatele kraj obsazuje 8. místo.

Ekonomika východní části kraje je ovlivněna sousedící brněnskou aglomerací, severozápadní část kraje je již spádovou oblastí hlavního města Prahy. Strategická poloha Vysočiny proto v posledních letech přilákala řadu zahraničních investorů, kteří sem soustřeďují nejen výrobní kapacity, ale rovněž výzkum a vývoj.

Průměrná hrubá měsíční mzda v kraji Vysočina ke konci 1. čtvrtletí 2009 činila 18 759 Kč, což je pod průměrem ČR a značné rozdíly v průměrných hrubých mzdách jsou i v jednotlivých odvětvích hospodářství kraje.

Míra nezaměstnanosti dosáhla v polovině roku 2009 výše 9,1 % .

Nespornou výhodou regionu je relativně nízký stupeň kriminality a nízký podíl sociálně rizikových skupin obyvatelstva.

Zemědělství a průmysl

Kraj Vysočina nadále pokračuje v tradici zemědělské výroby. Přestože přírodní podmínky jsou podprůměrné (nadmořská výška a sklonitost území snižují produkční schopnost půd), pro některé zemědělské komodity a činnosti je území Vysočiny

optimální (produkce brambor, olejnin, pastevní chov skotu). Chybí však ekonomická i technická základna zemědělských producentů. Pro zemědělství kraje je charakteristický velkovýrobní způsob hospodaření. Většina zemědělských podniků se zaměřuje na kombinaci rostlinné a živočišné výroby, větší specializaci je možno sledovat u menších výrobních jednotek.

Průmyslová výroba je zastoupena v kraji strojírenským a kovodělným, textilním, dřevozpracujícím a potravinářským odvětvím. Centry průmyslu jsou bývalá okresní města a další střediska – v okrese Havlíčkův Brod města Chotěboř, Světlá nad Sázavou, Ledec nad Sázavou, v okrese Jihlava Polná, Třešť a Kostelec, v okrese Pelhřimov města Humpolec a Pacov, v okrese Třebíč Dukovany a Moravské Budějovice a v okrese Žďár nad Sázavou Velké Meziříčí, Nové Město na Moravě, Velká Bíteš a Dolní Rožínka.

Kultura

Na území kraje se konají zajímavé kulturní akce, z nichž některé mají celostátní a mezinárodní charakter. Každoročně se v Jihlavě koná setkání pěveckých sborů z celého světa, které je spojeno s mezinárodní soutěží smíšených komorních sborů - Mezinárodní festival sborového umění. Důležitým organizátorem kulturního dění v kraji je město Telč. Mimo festival Prázdniny v Telči, zde probíhá např. i Evropské setkání folklorních souborů. Svoji popularitu získal i Mezinárodní festival dokumentárního filmu konaný v Jihlavě, kde se soutěží o nejlepší dokumentární film roku. Významným střediskem letního, zejména festivalového dění je Lipnice nad Sázavou.

4.2 Cestovní ruch

Hluboké lesy, rybníky, malebná zákoutí zdejších řek a nepřítliš vysoké hřebeny hor, to vše dalo kraji charakteristickou tvář a také vhodné podmínky pro rozvoj turistických aktivit, rekreace a cestovního ruchu. Navíc je zde jedno z nejlepších prostředí v republice (Pergler, J., 2004).

Téměř celé území kraje Vysočina je ve srovnání s ostatními kraji ČR jedním z nejvíce homogenních krajinných typů. Přesto je však území vnitřně diferencováno z hlediska své atraktivity a potenciálního celoročního turistického využití. Dominantní

rekreační funkcí území je pobytová i pohybová turistika s významnou letní sezónou a návštěva hodnotných kulturně - historických památek (městská turistika).

Z hlediska rozmístění atraktivit cestovního ruchu je patrná tendence územní koncentrace turistických zařízení a infrastruktury (ubytovacích a stravovacích zařízení, služeb) do několika nejvýznamnějších středisek, zejména do okresních a turisticky významných měst a rekreačních obcí. Značný rekreační potenciál mají zejména lokality v údolí řek Sázavy (Stvořidla), Doubravy, Jihlavy, Svatky aj. Jejich turistická atraktivita je zvýšena četnými hradními zříceninami a i samotné prameny větších řek jsou cílem turistických výletů. Charakter krajiny dotvářejí četné rybníky (nejvýznamnější jsou v oblasti rozvodí Sázavy a Doubravy) a další vodní plochy v podobě vodních nádrží.

Ve srovnání letní a zimní sezóny na Vysočině se objevují určité rozdíly⁸:

- přibližně 9/10 dotázaných jsou čeští turisté, zbytek tvořili turisté ze zahraničí, nejčastěji ze Slovenska, Rakouska, Německa, Velké Británie Polska a Nizozemí;
- v zimě jsou v pořadí zahraničních návštěvníků regionu podle procentního zastoupení nahrazeni Holanďané Poláky (způsobeno také faktem, že turisté z Nizozemí preferují dovolenou v létě a v zimě přijíždí více Poláků, kdy hlavním důvodem pobytu je práce);
- během celého roku návštěvníci využívají k cestě do regionu auto;
- v zimě se zvyšuje počet jednodenních pobytů a poměr s vícedenními se tak vyrovnává;
- hlavním důvodem návštěvy regionu je poznání, které v letních měsících zaznamenává 100 % nárůst ve srovnání se zimou; dalšími důvody v létě jsou hlavně relaxace, turistika a sport a návštěva příbuzných a známých; v zimě většího podílu dosahuje návštěva příbuzných a známých a práce (viz příloha 3);
- z aktivit, pro které jsou v létě nejvhodnější podmínky nejvíce láká poznávací a pěší turistika; dále návštěvníci zmiňují např. společenský život a zábavu či koupání a vodní sporty; v zimě je pořadí těchto aktivit odlišné, i když nadále převažuje poznávací turistika (viz příloha 3);

⁸ viz Monitoring návštěvníků v turistickém regionu Vysočina, dostupné na www.czechtourism.cz/files/regiony/monitoring_zima_06_07/PP_vysocina_zima07.pdf, www.czechtourism.cz/files/regiony/monitoring_let_06/vysocina.ppt.pdf

- ve srovnání s ostatními turistickými regiony je spokojenost návštěvníků Vysočiny se službami a vybaveností spíše podprůměrná;
- návštěvníci, kteří se rozhodli v regionu strávit více dní, se ubytovali nejčastěji u známých, příbuzných, popř. na vlastní chatě či chalupě, v kempu/tábořišti či v penzionu; v zimě ubytování v kempech samozřejmě ze statistik mizí;
- v letním období se největší oblibě těší informování prostřednictvím propagačních materiálů, prospektů a průvodců, následováno internetem, návštěvou turistických informačních center a informacemi od příbuzných a známých; v zimě se nejčastěji využívá internet, informace od příbuzných a známých a až poté propagační materiály.

Pěší turistika a cykloturistika

Charakter sportovních aktivit v kraji do značné míry vymezuje hornatý charakter krajiny. Vysočina je přímo stvořená pro turistiku. Pro pěší turistiku se hodí snad kterákoliv část Vysočiny, i když mezi nejnavštěvovanější oblasti pochopitelně patří chráněné krajinné oblasti a přírodní parky. Příznivci cykloturistiky ocení množství místních i dálkových cyklotras, které vedou hornatým i mírně zvlněným terénem nebo podél vodních toků. Celé území je protkáno stovkami kilometrů turisticky značených cest a cyklostezek.

Krajina Českomoravské vrchoviny okouzila mnoho spisovatelů, básníků, malířů či sochařů. Život těchto osobností dnes připomínají i naučné stezky nebo turistické trasy. Turisté se tak mohou vydat po stopách básníků Antonína Sovy, Otokara Březiny, Vítězslava Nezvala, malířů Jana Zrzavého, Antonína Slavíčka či architekta a stavitele Jana Blažeje Santiniho-Aichla. Jedním z jeho děl je kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře u Žďáru nad Sázavou, který je také zapsán na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Právě zápisy organizace UNESCO učinily ze zdejšího kraje jednu z nejatraktivnějších turistických lokalit v České republice. V roce 2003 bylo na seznam zapsáno třebíčské židovské ghetto. Tím se počet památek UNESCO rozrostl v kraji na tři- vedle Třebíče a Zelené Hory je to i historické centrum Telče.

Kdo rád spojí turistické výlety s historickými exkurzemi, pro toho je Vysočina přímo zaslíbeným krajem. Počtem dochovaných hradů a zámků se Vysočina sice nevyrovná jiným krajům, přesto však mnohé stojí za návštěvu. Velmi známé jsou

zejména zámky a hrady moravské části kraje – Jaroměřice nad Rokytnou, Náměšť nad Oslavou či Pernštejn, nejzachovalejší gotický hrad na Moravě. Poslední zmíněný je se zříceninami hradů v nejbližším okolí spojen turistickou trasou. Ta návštěvníky zavede mimo jiné na torza hradů Aueršperk, Zubštejn či Pyšolec a také ke kamennému kostelíku ve Vítochově. Z ostatních oblastí Vysočiny stojí za návštěvu zřícenina hradu v Lipnici nad Sázavou. Dále hrad v Ledči nad Sázavou, zámky, např. v Přibyslavi, v Chotěboři, ve Světlé nad Sázavou nebo ve Vilémově, vyhlídková věž na Melechově nebo Žižkova mohyla u Přibyslavi, městská památková rezervace Jihlava, děkanský chrám Nanebevzetí Panny Marie v Polné, aj.

Vodní turistika a rekreace

Územím Vysočiny navíc protéká jedna z nejmalebnějších českých a moravských řek: Sázava. Peřeje nedaleko Ledče nad Sázavou zvané Stvořidla patří k tomu nejhezčímu, co lze na našich tocích vidět. Poznávat ji je možné z lodi, na kole či pěšky.

Několik větších rybníků a vodních nádrží se hodí pro provozování vodních sportů či odpočinkovou rekreaci. Mezi vyhledávané lokality patří zejména největší rybník kraje Velké Dářko a vodní nádrž Malešice.

Také okres Pelhřimov patří k vyhledávaným rekreačním oblastem díky množství rybníků, vodních toků, členitému terénu. K nejnavštěvovanějším místům patří např. oblast Malé a Velké přehrady na Želivce, okolí Trnávky, Křemešník, aj.

Horolezectví

Zkrátka nepřijdou na Vysočině ani vyznavači horolezectví, kteří svoji příležitost najdou na skalách ve Žďárských vrších. Ze známějších míst lze uvést zejména Tři Studně, Devět skal a Žákovu horu.

Zimní sporty

V zimních měsících Vysočina nabízí vhodné podmínky pro zimní sportovní vyžití. Pro zimní turistiku a sporty je vhodná většina území Českomoravské vrchoviny. Nejlepší sněhové podmínky na Vysočině ovšem nabízejí Žďárské vrchy (v okresech Pelhřimov, Havlíčkův Brod, Jihlava a Třebíč ovšem jen lokální lyžařská střediska

na Křemešníku, na Melechově, Javořici, Čeřítku aj.). Kromě třicítky lyžařských svahů je v kraji i několik stovek kilometrů upravených běžeckých stop. Vysočina se tak mění na ráj běžkařů, jejichž oblíbeným střediskem je Nové Město na Moravě. Ve zdejším lyžařském areálu se každoročně koná závod Zlatá lyže Vysočiny, která je součástí Světového poháru v běhu na lyžích.

Venkovská turistika

Vysočina, v samém srdci České republiky, na pomezí Čech a Moravy, představuje ideální turistický cíl. K jejímu koloritu neodmyslitelně patří vesnice, osady i malebné samoty, v nichž se dochovala typická venkovská architektura (Pergler, J., 2004).

Díky zachovalosti krajiny patří Vysočina k oblastem s nejzdravějším životním prostředím. Lze říci, že kraj je zdravým ostrovem mezi třemi aglomeracemi – pražskou, brněnskou a vídeňskou.

Lesy lákají k procházkám i k houbaření, rybníky nabízí v létě ochlazení a v zimě možnost sportování. Vysočina je přímo stvořená pro rekreaci a oddech ve venkovských oblastech. Budoucnost cestovního ruchu na Vysočině bude bezpochyby patřit vedle městské turistiky především formám klidné a ekologicky čisté pobytové turistiky. Tu umožňuje hustá síť turisticky značených cest, budování cyklotras či postupně se rozvíjející agrofarmy s ubytováním.

Všechny bývalé okresy kraje Vysočina mají předpoklady k rozvoji turistického ruchu, zejména agroturistiky a cykloturistiky, které však stále zůstávají prakticky nevyužity.

Ze SWOT analýzy zpracované Krajským úřadem kraje Vysočina⁹ (viz příloha 2) jsou patrné příležitosti rozvoje cestovního ruchu v kraji se zaměřením na venkovskou turistiku a agroturistiku, ve využití trvale neobydlených domů a bytů na venkově pro rekreační účely nebo ve vytvoření specifických turistických programů pro zvýšení pobytové zahraniční návštěvnosti v rámci komplexní nabídky regionu Vysočina.

Mezi silné stránky podtrhující možnosti kraje, patří kvalitní přírodní prostředí s vysokou estetickou hodnotou krajiny, nabídka turistických atraktivit, kulturních

⁹ Úplné znění na www.kr-vysocina.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.aspx?id_org=450008&id_dokumenty=4000935

a historických památek, dobře značené turistické trasy, dálkové cyklotrasy, velký počet vodních ploch, aj.

Orientaci v nabídce farem a objektů pro venkovskou turistiku usnadňují různá sdružení a organizace prostřednictvím internetovým serverů. Jedním takovým je server „Prázdniny na venkově“, kde lze nalézt i seznam poskytovatelů služeb ve venkovské turistice na Vysočině.

4.3 Program rozvoje kraje Vysočina

Kraj Vysočina si je vědom nedostatků v podpoře regionálního rozvoje, a proto ke konci roku 2007 zpracoval Program rozvoje kraje Vysočina. Jeho programová část definuje základní rozvojové směry na úrovni čtyř hlavních cílů, které jsou dále rozvedeny do oborových dílčích cílů. Dílčím cílem 1.4 je Rozvoj cestovního ruchu a v rámci něj několik opatření.

Opatření 1.4.1: Budování turistické organizační struktury a příprava lidských zdrojů - cílem je především zlepšení marketingu a podpory prodeje turistické nabídky kraje, vznik managementu destinace Vysočina, zvyšování kvalifikace pracovníků v cestovním ruchu a v neposlední řadě zlepšení spolupráce, protože na lokální úrovni chybí propojení mezi různými typy subjektů (podnikatelské sféry a veřejné správy nebo mezi podnikatelskými subjekty navzájem) a mezi místy s nabídkou různých aktivit (turistické mikroregiony, turistické spolky).

Opatření 1.4.2: Budování regionálního informačního, rezervačního a monitorovacího systému – informační systém by měl zahrnovat jak informace pro návštěvníky kraje (orientační systémy v obcích, značení a informace na pěších a cyklistických trasách, síť turistických infocenter, mapy, tištěné informační materiály, internetové prezentace), tak také informace o stavu odvětví v kraji pro potřeby různých subjektů (databáze poskytovatelů služeb a atraktivit, projekty značení, výsledky terénních průzkumů návštěvnosti, statistická data atd.). Monitorování vývoje cestovního ruchu v regionu může být využito při nastavení podmínek pro dlouhodobě udržitelný rozvoj cestovního

ruchu a podporu efektivních podnikatelských aktivit. Turistický rezervační systém zahrnuje především přímý prodej turistických programů a služeb.

Opatření 1.4.3: Tvorba a marketing turistických produktů a programů, propagace regionu – předpokladem využití existujícího potenciálu rozvoje cestovního ruchu je koncipování nabídky turistických programů, kde za prioritní byly vytipovány zejména programy přibližující kulturní historii regionu (zážitkový městský a poznávací turismus) a environmentální hodnotu krajiny Vysočiny (prázdninové pobyty pro rodiny s dětmi, nabídka středně náročné aktivní dovolené, venkovský turismus). Dalšími prioritami je přeshraniční spolupráce při tvorbě turistických produktů, zlepšení kvality a konkurenceschopnosti turistické nabídky kraje, prodloužení doby pobytu hostů, zvýšení podílu Vysočiny na počtu návštěvníků ČR při zachování zásad udržitelného rozvoje.

Opatření 1.4.4: Budování a zkvalitňování základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu – pro úspěšné nastartování a dlouhodobé udržení návštěvnosti turisticky atraktivních míst a oblastí je nutné zabezpečit i odpovídající infrastrukturu včetně budování a monitoring turistických cyklotras v kraji, přičemž je samozřejmě nutné respektovat limity ochrany přírody a zachování krajiny. Současně je žádoucí podporovat zvýšení návštěvnosti formou zpřístupňování dalších (dosud turisticky neobjevených) míst a aktivit. Navazující cíle na vybudování infrastruktury je prodloužení průměrné doby pobytu, zvýšení zaměstnanosti, zvýšení životní úrovně obyvatelstva.

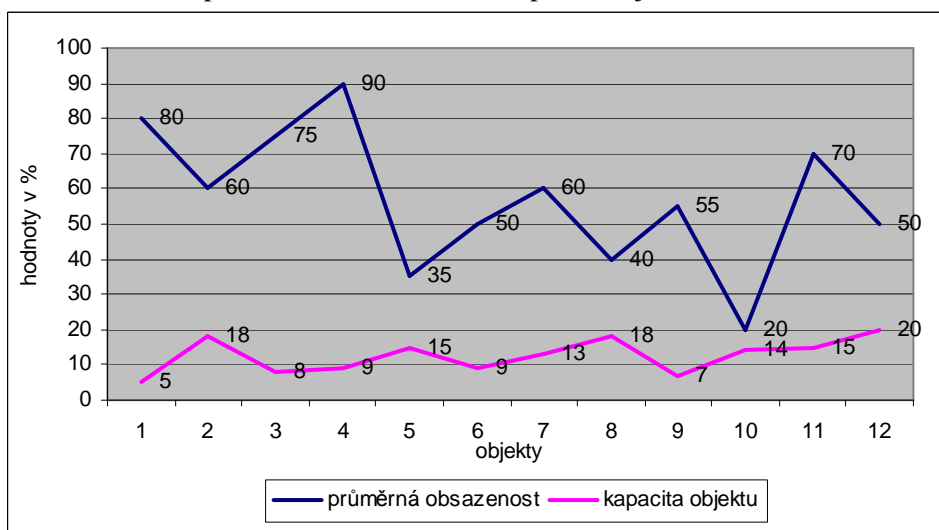
5 Vyhodnocení dotazníkového šetření

5.1 Základní informace o objektech

Několik prvních otázek dotazníku se týkalo obecných charakteristik objektů a jejich umístění. Vybrané objekty jsou víceméně rozmístěny ve všech bývalých okresech, které tvoří nynější kraj Vysočina. Výzkum ukázal, že tyto objekty se nachází v menších obcích do 150 obyvatel, výjimečně ve větších. Dva z objektů leží dokonce na samotě. To potvrzuje specifika venkovské turistiky, která vyžadují tradiční venkovské oblasti s typickými venkovskými rysy (viz lit. rešerše 2.2.2). Průměrný počet let (11 let) využívání pro venkovskou turistiku dokazuje, že se jedná o poměrně nový způsob podnikání. I nejdelší doba provozu 17 let značí, že žádný z dotázaných neposkytoval služby ve venkovské turistice před rokem 1989.

Kapacita objektů se různí, pohybuje se od 5 do 20 osob a průměrná kapacita je 13 osob. Průměrná obsazenost objektů byla vypočtena na 57 %. Z průzkumu vyplynula určitá závislost mezi kapacitou objektu a jeho obsazeností. Lze říci, že čím větší kapacita, tím nižší obsazenost. To lze přisuzovat tomu, že s větším množstvím lůžek je obtížnější všechna obsadit. Pokud např. přijede rodina do objektu s menší kapacitou, je obsazen rychleji, než když taková rodina přijede do zařízení s větší kapacitou.

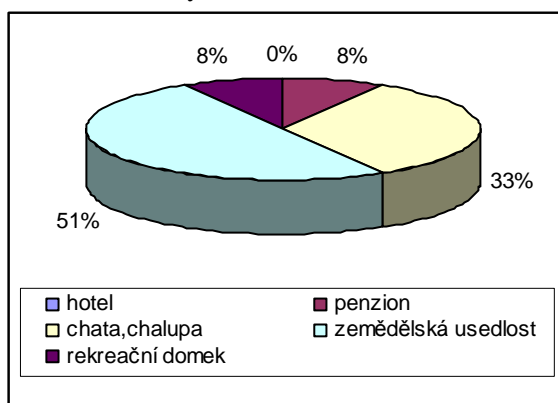
Graf 1: Závislost průměrné obsazenosti na kapacitě objektu

zdroj: vlastní šetření

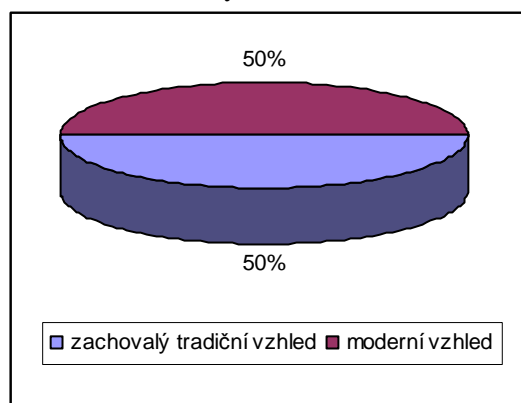
Největší obsazenost je v letní sezóně, tzn. v červenci a v srpnu. Následují další teplejší měsíce květen, červen a září. Určitý nárůst potom ubytovatelé zaznamenávají v prosinci, kdy lidé přijíždí strávit na Vysočinu povánoční období. Obsazenost mimo hlavní sezónu je nízká.

Graf 2: Druh ubytovacího zařízení

zdroj: vlastní šetření

Graf 3: Vzhled ubytovacího zařízení

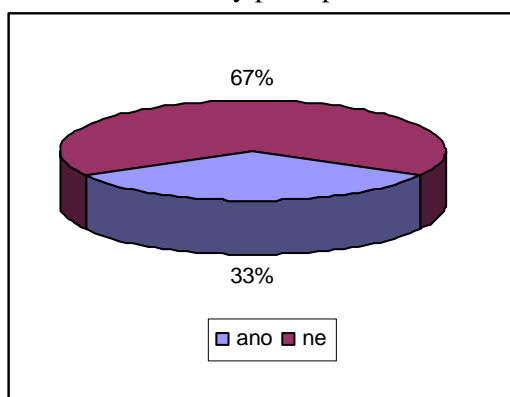

zdroj: vlastní šetření

51 % objektů využívaných pro venkovskou turistiku jsou zemědělské usedlosti a 33 % chaty a chalupy, které jsou pro tuto formu cestovního ruchu nejvhodnější. 16 % tvořily penziony a rekreační domky. I tyto objekty jsou zařazeny do vyhodnocení dotazníkového šetření, protože splňují podmínky venkovské turistiky.

Polovina dotázaných se snaží zachovávat tradiční vzhled, a to i po rekonstrukci. Zbytek dává přednost modernímu vzhledu a novému vybavení.

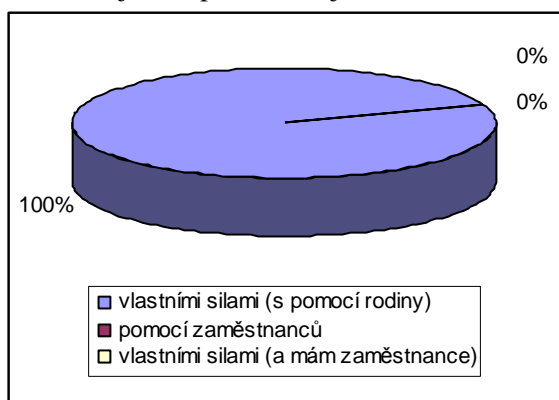
Graf 4: Bezbariérový přístup

zdroj: vlastní šetření

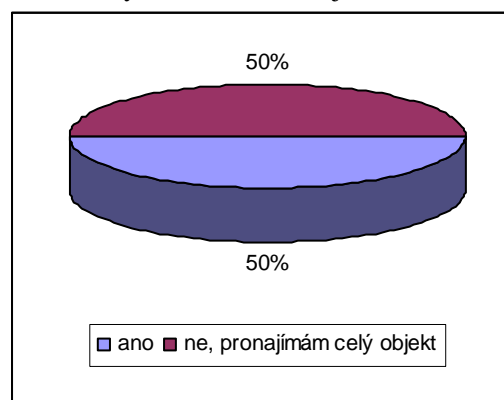
Pouze 4 z dotázaných provozovatelů (33 %) umožňují bezbariérový přístup do objektů. Tento nedostatek u zbývajících respondentů může způsobovat potíže a znevýhodňovat je při výběru ubytování ze strany potenciálních handicapovaných klientů.

Graf 5: Zajištění provozu objektu

zdroj: vlastní šetření

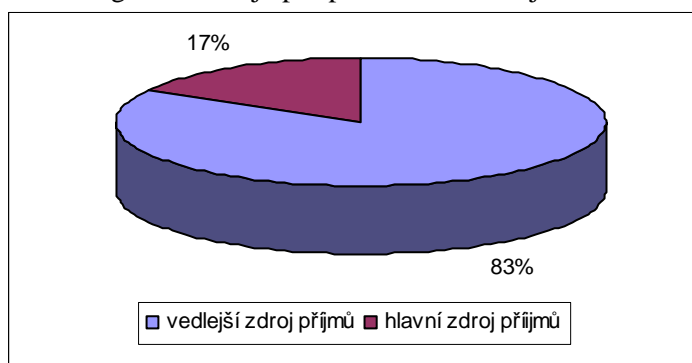
Graf 6: Bydlíte v daném objektu?

zdroj: vlastní šetření

Všichni z respondentů zajišťují provoz objektu vlastními silami, pouze za pomoci rodiny. 50 % provozovatelů objektů v těchto objektech také bydlí. Jedná se o majitele penzionů a zemědělských usedlostí, což je logické, pokud se mají vedle venkovské turistiky starat o chod své hlavní podnikatelské činnosti. Druhou polovinou jsou majitelé chalup a chat nebo privátů, kde už není nutná přítomnost majitele nebo bydlí v blízkosti objektu, kde je lokalizována jejich hlavní činnost.

Graf 7: Agroturistika je pro provozovatele objektů

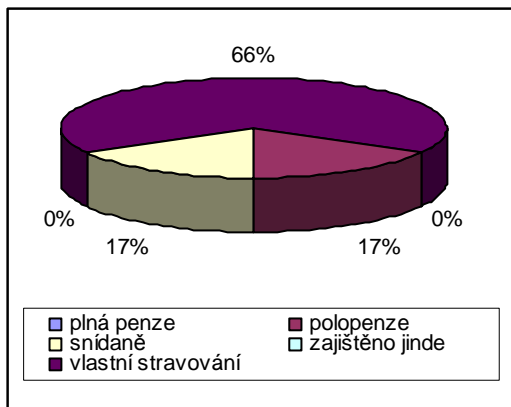

zdroj: vlastní šetření

Pouze pro 17 % dotázaných (v tomto konkrétních případech majitele ekofarmy a agrofarmy) je venkovská turistika plnohodnotnou součástí podnikání a významně se podílí na příjmech farmy.

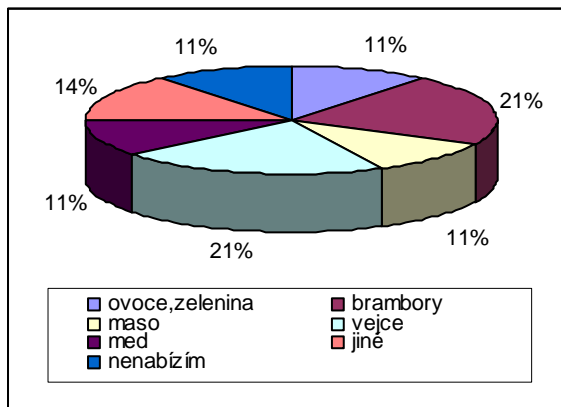
5.2 Poskytované služby

Graf 8: Možnosti stravování

zdroj: vlastní šetření

Graf 9: Nabízené vlastní produkty ke koupi

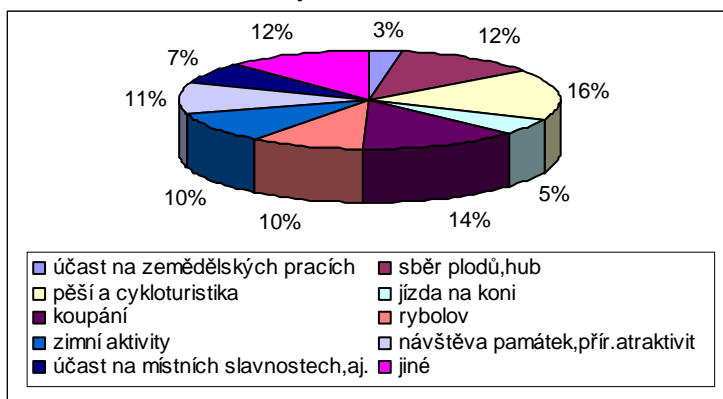

zdroj: vlastní šetření

66 % objektů venkovské turistiky je vybaveno kuchyňkou, takže hosté si mohou sami vařit. Zbývajících 34 % nabízí buď polopenzi nebo snídaně. V tomto případě se jedná o penziony nebo ekofarmy.

Většina majitelů objektů (89 %) nabízí navíc k ubytování také možnost zakoupit produkty vlastní výroby. Jedná se především o vypěstovanou zeleninu nebo ovoce, nejvíce pak brambory a vejce, med a jiné produkty, jako např. mléko, víno, pálenky, mošt, kožešiny, aj. 11 % z celkového počtu respondentů tyto produkty nenabízí.

Graf 10: Nabízené aktivity

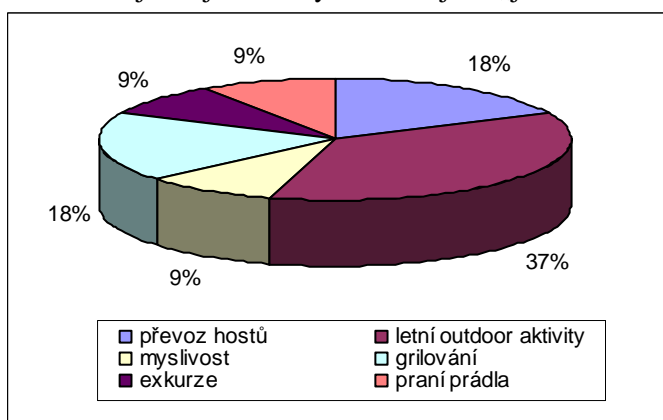

zdroj: vlastní šetření

Na otázku jaké aktivity v rámci poskytovaných služeb nabízí byla nejčastěji uváděna pěší turistika a cykloturistika, koupání, sběr plodů, jiné než uvedené, zimní aktivity a návštěva památek a přírodních atrakтивit. Toto pořadí je dle mého názoru dáno podmínkami v okolí objektu. Pěší a cykloturistika, koupání a sběr plodů nezávisí jen na možnostech objektu a dají je praktikovat téměř všude. U ostatních uvedených aktivit je již nutná určitá aktivita majitele objektu a proto jsou nabízeny méně.

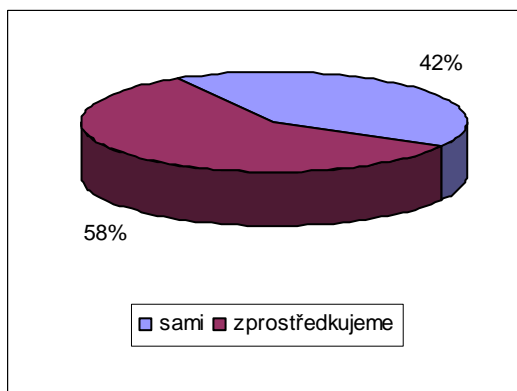
Z následujícího grafu je patrné že „jiné“ aktivity zahrnují hlavně letní outdoor aktivity (tenis, golf, dětský koutek, aj.), nabídka převozu hostů v případě potřeby, grilování, ale také myslivost, exkurze (návštěva kovárny, brusírny skla) nebo praní prádla. Překvapující je, že možnost účastnit se zemědělských prací a pomáhat na statku nabízí pouze 3 % dotázaných, ačkoliv se jedná o venkovskou turistiku a agroturistiku.

Graf 11: Nejčastější aktivity uvedené jako „jiné“

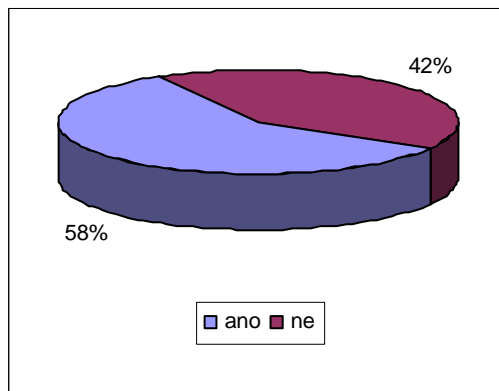
zdroj: vlastní šetření

Graf 12: Zajištění aktivit

zdroj: vlastní šetření

Graf 13: Půjčení sport. a jiné vybavení

zdroj: vlastní šetření

Více než polovina dotázaných (58 %) aktivity většinou zprostředkuje, zbytek je zajišťuje sám. U půjčování sportovního a jiného vybavení jsou výsledky dotazování opačné – více než polovina toto vybavení půjčuje. Zda jsou aktivity zajišťovány přímo majitelem objektu nebo jsou pouze zprostředkovány a zda půjčují či nepůjčují sportovní a jiné vybavení (grily, jízdní kola, tenisové rakety, aj.), částečně souvisí s předchozí otázkou týkající se poskytovaných aktivit. Pokud poskytují náročnější¹⁰ aktivity na vybavení a zajištění (povolenka k rybolovu, jízda na koni, aj.), tak aktivity zprostředkují u někoho jiného nebo pokud mají potřebné zázemí, tak také půjčují sportovní a jiné vybavení.

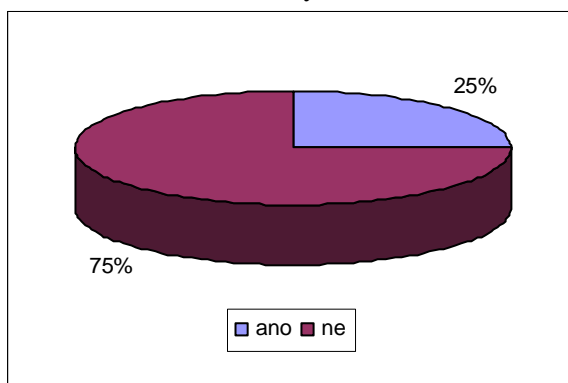
Pokud nabízí především nenáročné aktivity (pěší turistika, koupání, sběr plodů a hub, návštěva památek, aj.) nebo doplňkové aktivity vyžadující vybavení, pak je zajišťují sami a potřebné vybavení poskytnou. Jako negativum může být absence vlastního sportovního zázemí u objektu (hřiště je přibližně jen u 25 % objektů), i když sportovní a jiné vybavení půjčuje více než polovina provozovatelů objektů.

Lze shrnout obecné poznatky, které vyplynuly z výzkumu:

- náročné aktivity → zprostředkují a nepůjčují
- náročné a doplňkové aktivity → zprostředkují a půjčují
- nenáročné aktivity → sami a nepůjčují
- nenáročné a doplňkové aktivity → sami a půjčují

¹⁰ rozdělení aktivit dle autora práce: náročné (vyžadují zázemí a vybavení: jízda na koni, rybolov, účast na místních slavnostech, myslivost), nenáročné (pěší a cykloturistika, koupání, sběr plodů, houbaření, návštěva památek a přírodních atraktivit, účast na zemědělských pracích, zimní aktivity), doplňkové (uvedené jako jiné: golf, tenis, exkurze, grilování)

Graf 14: Rozšíření nabídky v budoucnu

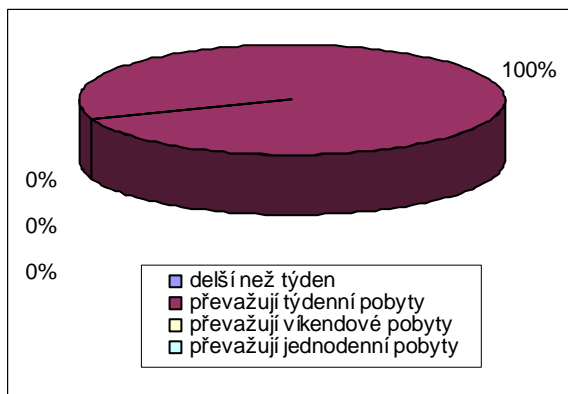

zdroj: vlastní šetření

Pouhá 1/4 poskytovatelů služeb venkovské turistiky uvažuje do budoucna o rozšíření nabídky poskytovaným služeb. Jedná se zejména o zavedení prodeje vlastních produktů, vybudování sportovního zázemí a umožnění bezbariérového přístupu do objektu.

5.3 Charakteristika hostů v objektech venkovské turistiky

Graf 15: Převažující délka pobytu

zdroj: vlastní šetření

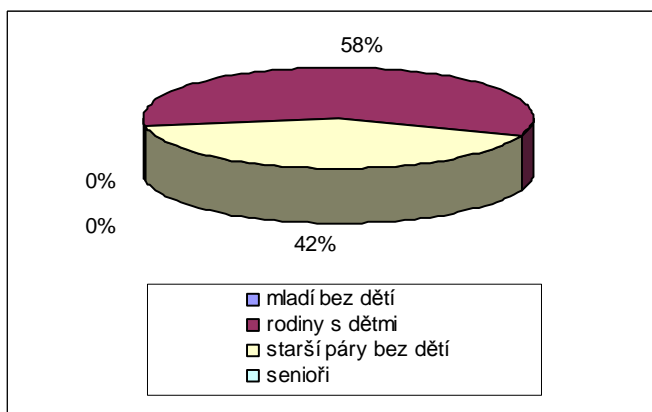
Graf 16: Struktura hostů

zdroj: vlastní šetření

Jednoznačně je nejčastější doba, po kterou jsou hosté ubytováni, 1 týden. Ve struktuře hostů převládají z 75 % nepravidelní klienti, kteří přijedou jednou a v dalších letech se již nevracejí. Oproti tomu, pouze 25 % hostů se vrací na stejné místo.

Graf 17: Věková struktura hostů

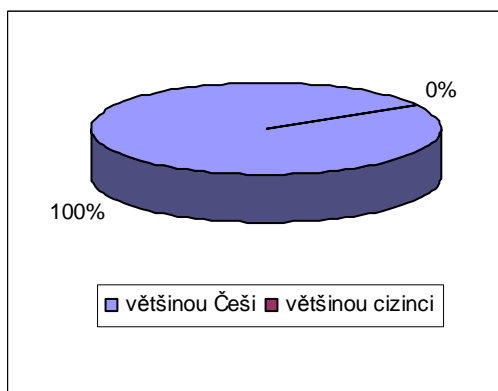

zdroj: vlastní šetření

Rozdělení na 4 věkové skupiny bylo provedeno na základě dělení cestovního ruchu podle věku účastníků, které uvádí Hesková Marie a kol. (2006).

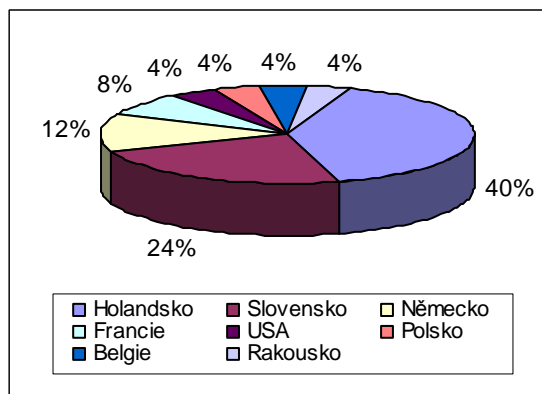
Mezi hosty z 58 % převládají rodiny s dětmi, což není překvapující, protože pro děti se jedná o velmi zajímavou formu cestovního ruchu, zejména pokud jsou zapojena zvířata a děti s nimi mohou přijít do styku. Následuje zbývajících 42 %, což jsou starší páry bez dětí. I pro tuto skupinu je venkovský cestovní ruch přitažlivý, nabízí odpočinek ve venkovském prostředí i aktivní trávení dovolené. Ani v jednom objektu se mezi hosty neobjevili mladí bez dětí a senioři, což je příležitostí pro majitele objektů snažit se upoutat jejich pozornost a nalákat je.

Graf 18: Národnostní struktura hostů

zdroj: vlastní šetření

Graf 19: Nejčastější zdrojové země

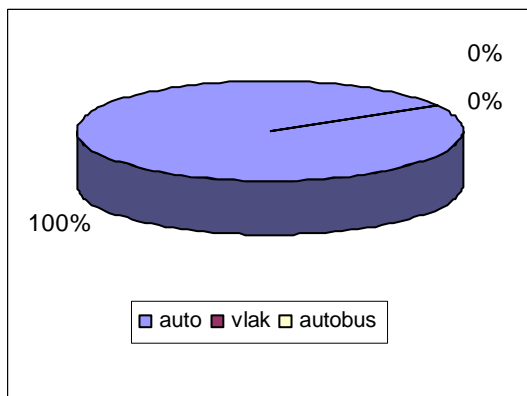

zdroj: vlastní šetření

Ve všech ubytovacích zařízeních jsou nejčastějšími hosty Češi. Pokud přijíždí návštěvníci ze zahraničí, tak nejčastěji z Holandska, Slovenska a Německa. Může to být

dáno zájmem o levnější dovolenou a o pobyt v přírodě. Součástí některých objektů je menší kemp, což je pro holandské turisty také lákavé, protože jsou známí svým cestováním autem s karavanem.

Graf 20: Použitý dopravní prostředek

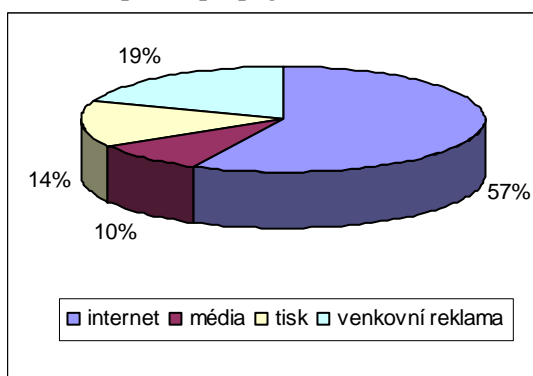

zdroj: vlastní šetření

V této otázce na dopravní prostředek použitý pro dopravu do místa pobytu 100 % převládá osobní automobil, v případě zahraničních turistů doplněný o karavan.

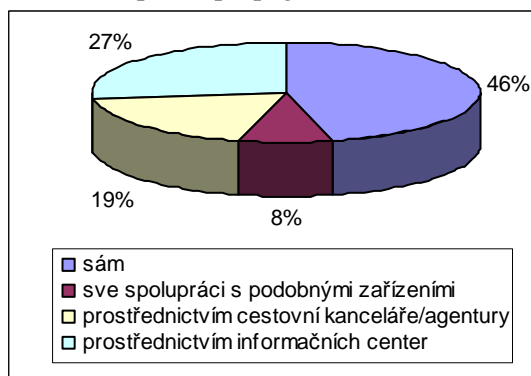
5.4 Propagace objektu

Graf 21: Způsob propagace 1

zdroj: vlastní šetření

Graf 22: Způsob propagace 2

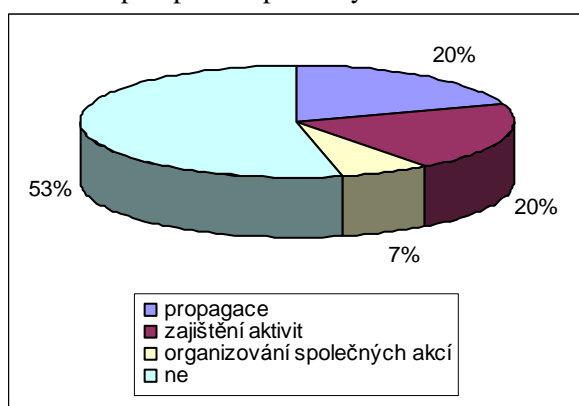
zdroj: vlastní šetření

Jako způsob propagace je nejčastěji (57 %) volen internet jako levný a rychlý a stále více využívaný prostředek. Tento výsledek výzkumu se shoduje s výsledky

šetření provedeného v kraji Vysočina v roce 2007¹¹. Druhou nejvyžívanější formou je propagace pomocí venkovní reklamy a poutačů, následováno tiskem (předpokládají se místní noviny) a médií.

Největší část respondentů provádí propagaci vlastními silami právě prostřednictvím internetu. Více než 1/4 využívá informační centra a skoro 1/5 služby cestovních kanceláří. Spolupráce s podobnými zařízeními je velmi úzká a pokud je (viz následující graf), tak zejména v oblasti propagace, zajištění aktivit a organizování společných akcí.

Graf 23: Spolupráce s podobnými zařízeními

zdroj: vlastní šetření

¹¹ Dostupné na www.czechtourism.cz

6 Navrhovaná řešení

- Velkým problémem objektů je v souvislosti s jejich stářím absence bezbariérového přístupu. Pokud poskytovatelé služeb venkovské turistiky uvažují do budoucna pokračovat v této činnosti, měli by také zvážit umožnění přístupu pro pohybově handicapované návštěvníky, pro které je např. pobyt v přírodě, možnost různých aktivit a především jízda na koni velmi důležitou součástí rehabilitace. Tito potenciální návštěvníci budou vybírat z objektů, kde je bezbariérový přístup a pro takto vybavené objekty to bude bezpochyby znamenat konkurenční výhodu.
- Ačkoliv po vyhodnocení dotazníků byla průměrná obsazenost objektů dle majitelů víceméně uspokojivá, zejména v hlavní letní sezóně, mimo sezónu je nedostatečná. Je třeba zaměřit se na mimosezónu a motivovat turisty, aby navštívili Vysočinu i na jaře, na podzim a v zimě. V zimě je nabídka turistických aktivit omezená. Jedním z možných řešení by bylo rozšířit nabídku aktivit i do odlišných oblastí, např. umožnit školení, semináře pro firmy, umožnit pobyt školním skupinám dětí. Toto ale vyžaduje dodatečné vybavení, dostatečnou kapacitu, zajištění stravování, což může být hlavní překážkou rozvoje tzv. incentivního cestovního ruchu.
- Pouze 3 % dotázaných umožňuje návštěvníkům účastnit se zemědělských prací. Ale právě to by mělo být to, co na venkovské turistice láká. Dle statistik zájem o venkovskou turistiku neustále roste, a to i mezi zahraničními turisty přijíždějícími do České republiky. Dá se očekávat, že tyto činnosti spojené přímo se zemědělstvím budou vyžadovány, a proto by měly být více zahrnuty. Samozřejmě je třeba brát v úvahu náročnost a bezpečnost nabízených aktivit. Prodej vlastních produktů je značně rozšířený. Návrhem pro zatraktivnění by mohla být nabídka tradičních jednodušších venkovských jídel připravených z domácích surovin.

- Mezi návštěvníky převažují rodiny s dětmi. Provozovatelé objektů by se měli snažit motivovat k pobytu také ostatní věkové skupiny. Ať už pro starší generaci nebo mladé lidi by měli nabízet různé aktivity, i když pro obě skupiny zcela odlišné. Starší generace vyžaduje spíše pohodlí a služby navíc (nabídka převozu hostů, možnost společenského vyžití, společenská místnost, knihovna, nabídka místních slavností, návštěvy hradu, muzea, aj.). Určitou bariérou ve vybraných objektech výzkumu je opět absence bezbariérového přístupu. Také mladým lidem by měli nabídnout nebo alespoň zprostředkovat večerní zábavu, vybavit okolí objektu sportovním zázemím a půjčovat potřebné sportovní nářadí.
- Přestože je uspokojující, že v rámci venkovské turistiky dominují týdenní pobyty, bylo by vhodné zatraktivnit i kratší pobyty, které mohou lákat mimo hlavní letní sezónu. Kratší pobyty nebo dokonce jednodenní výlety jsou pro Vysočinu charakteristické. Tohoto – z celkového pohledu cestovního ruchu na Vysočině - nedostatku, by se dalo využít ve prospěch objektů venkovské turistiky. Vysočina v zimě nabízí velmi příznivé podmínky pro běžecké, ale i sjezdové lyžování. Propagování víkendových pobytů s nabídkou možných aktivit by mohlo vést ke zvýšení obsazenosti objektu během zimních měsíců. V létě jsou pak velmi atraktivní pěší túry podél řek, návštěvy měst a památek v jejich okolí nebo cykloturistika.
- Propagace probíhá zejména prostřednictvím internetu. Po shlédnutí internetových stránek jedním z doporučení je více využít přírodní a kulturní potenciál k propagaci. Zaměřit se na popis oblasti z hlediska dalších doprovodných aktivit, nejen těch, které souvisejí přímo s podnikáním (uvést možnost návštěvy blízkého hradu, zámku, zveřejnit seznam kulturních akcí, které se v okolí konají v průběhu roku, aj.). Z dotazníkového šetření vyplynula minimální spolupráce s podobnými zařízeními. Účelné by bylo společně se podílet na zajištění aktivit, zprostředkovávat je u těch poskytovatelů služeb

venkovské turistiky, kteří mají potřebné vybavení, spolupracovat při propagaci a také se podílet na vzniklých nákladech.

- Jelikož procento pravidelných klientů není příliš vysoké, bylo by vhodné je odměnit a stimulovat k šíření pozitivních informací po skončení pobytu. Návrhem je poskytovat slevy pravidelným klientům, odměnit je menším dárkem v podobě reklamního předmětu nebo prodávat pohlednice objektů.

Nutno dodat, že všechna navrhovaná řešení současného stavu venkovské turistiky na Vysočině, budou vycházet z ochoty investovat další finanční prostředky a z příjmů z této činnosti, které by pokryly náklady na provoz objektů.

7 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit nabídku a možnosti venkovské turistiky v kraji Vysočina. Nejprve byl proveden teoretický rozbor literatury a poté stanoveny pracovní hypotézy. Praktická část vycházela ze sestavení dotazníku a provedení dotazníkového šetření mezi provozovateli objektů nabízejících služby venkovské turistiky. Následovalo vyhodnocení dotazníků, které sloužilo i k potvrzení hypotéz.

Přestože tato forma turistiky není v České republice tolik rozvinutá, jak je tomu např. v Rakousku nebo v Maďarsku, provedený výzkum dokázal a tím byla také potvrzena hypotéza, že venkovská turistika se v České republice teprve rozvíjí. Objekty jsou starší zemědělské usedlosti nebo chalupy, které jsou pouze několik let také využívány pro účely venkovské turistiky. Nachází se v menších obcích nebo na samotě. V posledních letech se venkovskou turistikou zabývá stále více podnikatelů, což vyplývá z rostoucího zájmu turistů a je potvrzena hypotéza o nárůstu atraktivnosti této formy cestovního ruchu.

Všechny objekty nabízí určitou formu stravování a mají širokou nabídku vlastních produktů k prodeji. Samozřejmostí je možnost parkování u objektu, což je zřetelné z toho, že všichni hosté přijíždějí osobními automobily.

Ačkoliv je provoz zajištěn po celý rok, značným problémem je nízká obsazenost mimo letní měsíce. Převažující podnikatelskou aktivitou jsou tak jiné činnosti, v několika případech zemědělství. Tato nízká využitelnost je potvrzením hypotézy, že venkovská turistika není hlavním zdrojem příjmů majitelů objektů. Tento fakt dokazují i zjištění, že polovina respondentů v daných objektech bydlí a provoz zajišťují pouze vlastními silami. Negativem je častá nepřítomnost bezbariérového přístupu.

Provozovatelé si uvědomují důležitost aktivit souvisejících s aktivním způsobem trávení volného času a nabízí široký výběr doplňkových aktivit, které zatraktivňují objekt a navíc více než polovina respondentů půjčuje sportovní a jiné vybavení.

Zjištění, že mezi ubytovanými hosty převažují Češi se dalo očekávat a potvrdilo tak jednu z hypotéz. Pozitivní je, že většina objektů je navštěvována i turisty ze zahraničí.

Mezi českými turisty převažují rodiny s dětmi a vzniká zde tak prostor pro provozovatele nalákat i mladší návštěvníky nebo naopak starší páry a seniory. Návštěvníci se víceméně na místo své minulé dovolené nevracejí a každým rokem přijíždí noví klienti.

Průzkum pouze částečně potvrdil hypotézu, že pro turisty jsou atraktivnější objekty s širší nabídkou služeb spojených se zemědělstvím. To může být důsledkem prokázaného velmi úzkého propojení podnikání v zemědělství s podnikáním ve venkovské turistice. To se jeví jednoznačně jako záporný poznatek vzhledem k tomu, že venkovská turistika se pojí hlavně s možností účastnit se prací na farmě.

V délce pobytu vládnou týdenní pobyty, což bylo shledáno za pozitivní výsledek. Víkendové pobyty by mohli lákat v ostatních měsících, kdy nabídka dalších aktivit není tak pestrá.

Propagace je vzhledem k možnostem hodnocena kladně. Používání internetu je na vysoké úrovni, všichni ubytovatelé mají vlastní internetové stránky. Výrazně propagaci napomáhá např. Svaz podnikatelů ČR a sdružení ECEAT CZ, kteří propagují ubytovací zařízení svých členů, jimiž dotázaní provozovatelé jsou. Ti, pro které je venkovská turistika hlavním zdrojem příjmu, se snaží propagovat své zařízení více způsoby. Méně jsou využívány cestovní kanceláře a agentury a informační centra.

Dle statistik se dá do budoucna očekávat nárůst zájmu o venkovskou turistiku. Lidé se stále více vrací k pobytu v přírodě, což odráží snahu uniknout z měst na venkov. Pokud se statistiky naplní, pak by pro poskytovatele služeb venkovské turistiky bylo vhodné věnovat se této činnosti více, poskytovat služby přímo související se zemědělskou činností, protože právě to bude nejvíce lákat. Bude nutné zaměřit se na zvýšení obsazenosti objektu i mimo sezónu, např. rozšířením nabídky služeb do oblasti incentivní turistiky, pro kterou je zde určitý potenciál. Určitou možností zvýšit obsazenost objektu i mimo sezónu je nabídka atraktivního víkendového pobytu.

Venkovská turistika není příliš finančně náročná, což v současnosti vítají především rodiny s dětmi, ale do budoucna by toto mohli ocenit i starší nebo naopak mladí lidé, kteří v současnosti netvoří vysoké procento klientely. Např. pro starší generaci je venkovská turistika s možností odpočinku a rekreace v přírodě vhodným

druhem dovolené, protože z jejich strany zájem o aktivní formy trávení volného času v posledních letech roste. Je nutné motivovat různými aktivitami, které pro tyto věkové skupiny zvýší atraktivnost zařízení. Jedním z primárních kroků je dobudování chybějící doprovodné infrastruktury jako bezbariérový přístup nebo sportovní zázemí objektu.

V oblasti propagace je nezbytná a efektivní spolupráce s dalšími podnikatelskými subjekty i účast regionu. Vysočina má bohužel v této oblasti ještě značné mezery. První kroky musí ale být provedeny na úrovni kraje, který vytvoří destinační management pro Vysočinu s uceleným informačním systémem a nabídkou turistických programů.

V návaznosti na propagaci regionu jako celku, je nutná propagace samotných objektů. K tomu lze využít různé místní noviny, časopisy, katalogy cestovních kanceláří nebo tištěné informační materiály v informačních centrech. Kraj Vysočina ví o nevyužitém potenciálu v oblasti venkovské turistiky a součástí Programu rozvoje kraje Vysočina je zahrnout tuto formu do regionálního produktu. Pro propagaci objektu je využitelný i přírodní a kulturní potenciál dané oblasti. Takovéto propagování přírodních a kulturních atraktivit může vést i ke zvýšení návštěvnosti i méně populárních oblastí.

Přímou formou podpory propagace mohou být pohlednice, dárky, slevy pro pravidelné klienty.

Je zřejmé, že pokud nebude venkovská turistika hlavním zdrojem příjmů a nebude ochota investovat do provozu objektů více finančních prostředků, některá z navrhovaných řešení nebudou mít smysl a nebudou naplněna. Je třeba ale brát v úvahu, že venkovská turistika napomáhá řešit některé problémy venkovských oblastí. Snižuje nezaměstnanost a vytváří pracovní příležitosti nejen v zemědělství, ale i v navazujících oborech, jejichž služeb účastníci agroturistiky využívají. Tím se stabilizuje osídlení venkova. Je možné říci, že venkovská turistika rozvíjí potenciál dané oblasti a může přispět ke zvýšení návštěvnosti méně významných památek a k zachování některých tradic venkova.

8 Summary

The aim of this thesis is to evaluate current supply and possibilities of rural tourism in the Highlands region. This part of the Czech Republic is, with its rural character, sufficient number of farmsteads and cottages and cultural and historical potential, very suitable for rural tourism. Despite of this fact, this kind of tourism is not very widespread in our country yet. But the interest of tourists as well as number of involved businessmen is increasing. It has big future in the Czech Republic.

Survey have shown that the buildings used for rural tourism purposes are mostly older farmsteads and cottages located in smaller villages. All of the accommodation units offer some kind of meals or home-made products to buy. Parking places are common, because visitors are coming by car. Negative aspect is absence of non-barrier access.

Although the units are opened whole year, considerable problem is lower used capacity off the main summer season. The major activity is other than tourism. This fact is an evidence that rural tourism is not the main source of income. This is also underlined by the findings that a half of respondents live in these buildings and have no staffs to help with running the „business“.

Entrepreneurs have awareness of importance of activities related with active spending of leisure time and provide large number of additional activities which also make the accomodation unit more attractive. More than a half of them lend sport and another equipment.

Result that among visitors are mainly Czech people was expected, but positive is that the interest from foreign visitors is growing.

The largest group of visitors is created by families with children. This is an opportunity for owners to attract either younger or older groups. The visitors spend at the unit one week and most of them are not coming again on the same place next year.

Relation of tourism a with the agricultural production have not been shown tight. This is negative finding when taking into account that rural tourism should be connected with possibility of being involved in agricultural activities and this should be exactly what attracts on this kind of tourism.

Promotion is evaluated positively. Using the internet is on high level and all of accommodation units have their own websites. The promotion is also supported by organisations such as ECEAT CZ. Travel agency's and information centre's services are not used so often.

According to the statistics, the growth of interest of rural tourism activities is expected. If this forecast becomes true, the entrepreneurs then should weight the possibility of extension of services, take them as the main business activity and provide services concerning agricultural production, because these are the biggest attractions.

It is necessary to focus on increase in used capacity during the year, e.g. by extension services into the incentive tourism, because there could potential for that. Another suggestion is to provide shorter stays, mostly in winter season.

Holidays in rural areas costs less then in tourist resorts and it gives opportunity to lower-income groups of population – younger and older people. There is need to motivate them by services they require (e.g. young people want to enjoy evenings and sport, elderly people additional services such as transport, comfortable access, etc.). The first step must be improvement of related infrastructure (non-barrier access, sportive background, etc.).

There is desirable partnership with subjects on the regional level in the area of promotion. The Highlands region is still missing overall destination management and tourist programs. All this should be followed up by own promotion of the accomodation units. Different local newspapers, magazines, catalogues or printed information materials can be used. Efficient tools of direct promotion can be postcards, small presents, discounts for regural visitors.

It is clear that if rural tourism is not the main source of income and there is no will to invest more money, some of the suggestions have no sense and can not be reached.

It should be taking into account that rural tourism helps to solve specific problems in rural areas (provides jobs, earned money helps to developed other agricultural activities, etc.). It can be said, that rural tourism develops potential of the area, sustains some of the rural traditions and can increase the visiting of less known sightseeings.

9 Použité zdroje

I. Tištěné zdroje

- ČECH, J. *Malá encyklopedie cestovního ruchu*. Praha: Idea servis, 1998. 130 s. ISBN 80-85970-19-8
- ČERTÍK, M. a kol. *Cestovní ruch – vývoj, organizace a řízení*. Praha: OFF, 2001. 352 s. ISBN 80-238-6275-8
- HESKOVÁ M. a kol.: *Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy*. Praha: Fortuna, 2006. 224 s. ISBN 80-7168-948-3
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Venkovský cestovní ruch, jeho specifika a podmínky pro rozvoj*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2007. 124 s. ISBN 80-245-1159-2
- MALÁ, V. *Základy cestovního ruchu*. Praha: Oeconomica, 2002. 98 s. ISBN 80-245-0439-1
- MIKULA, P. *Agroturistika v nápadech*. Praha: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 1996. 40 s. ISBN 80-7105-099-7
- MOUREK, D. *Cestovní ruch a životní prostředí*. In Kolářová, H., Hák, T., Moldon, B. *K udržitelnému rozvoji České republiky: vytváření podmínek*. Praha: Univerzita Karlova, 2002. 263 s. ISBN 802388378X
- NĚMČANSKÝ, M. *Agroturistika*. Karviná: Slezská univerzita, 1996. 158 s. ISBN 80-85879-36-0
- ORIEŠKA, J. *Technika služeb cestovního ruchu*. Praha: Idea servis, 1999. 244 s. ISBN 80-85970-27-9
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. *Cestovní ruch - výkladový slovník*. Česká republika: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s.
- PERGLER, J. *Kraj Vysočina*. Praha: Kartografie, 2004. 158 s. ISBN 80-7011-735-4
- PODHORSKÝ, M. *Kraj Vysočina*. Praha: Freytag & Berndt, 2004. 152 s. ISBN 80-7316-075-7
- POUROVÁ, M. *Agroturistika, možnosti rozvoje a perspektiva v České republice*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2000. 114 s. ISBN 80-213-0672-6

- POUROVÁ, M., STRÍBRNÁ, M. *Venkovská turistika. Zlepšení marketingových a odborných znalostí provozovatelů agroturistických farem*. Klatovy: AgAkcent, 2003. 108 s. ISBN 80-213-0672-6
- SÁBLÍK, J. *Českomoravská vrchovina*. Praha: Freytag & Berndt, 2002. 152 s. ISBN 80-7316-034-X
- STRÍBRNÁ, M. *Ubytování ve vesnické turistice*. Praha: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 1996. 46 s. ISBN 80-7105-128-4
- STRÍBRNÁ, M. *Venkovská turistika a agroturistika*. Praha: Profi Press, 2005. 65 s. ISBN 80-86726-14-2
- VANĚČEK, D. *Agroturistika*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1997. 164 s. ISBN 80-7040-222-9

II. Elektronické zdroje

- MALINOVÁ, L. *Moderní dovolená? V náruči českého venkova*. [online]. [cit. 20.5.2009]. Dostupný z www: <http://www.czech.cz/cz/publicistika/turistika-a-sport/moderni-dovolena-v-naruci-ceskeho-venkova/>
- www.cenia.cz
- www.czechtourism.cz
- www.eceat.cz
- www.ecolabel-tourism.eu
- www.jihlava.czso.cz
- www.kr-vysocina.cz
- www.mmr.cz
- www.mze.cz
- www.nasevesnice.cz
- www.region-vysocina.cz
- www.strukturalni-fondy.cz
- www.trasovnik.cz
- www.travelguide.cz
- www.vyletnik.cz

10 Seznam obrázků tabulek a grafů

Obr. 1: logo „Prázdniny na venkově“	str. 17
Obr. 2: logo „Zelené prázdniny“	str. 17
Obr. 3: Ekoznačka EU „Květina“	str. 20
Mapa 1: Kraj Vysočina v rámci České republiky	str. 23
Graf 1: Závislost průměrné obsazenosti na kapacitě objektu	str. 34
Graf 2: Druh ubytovacího zařízení	str. 35
Graf 3: Vzhled ubytovacího zařízení	str. 35
Graf 4: Bezbariérový přístup	str. 35
Graf 5: Zajištění provozu objektu	str. 36
Graf 6: Bydlíte v daném objektu?	str. 36
Graf 7: Agroturistika je pro provozovatele objektů	str. 36
Graf 8: Možnosti stravování	str. 37
Graf 9: Nabízené vlastní produkty ke koupi	str. 37
Graf 10: Nabízené aktivity	str. 38
Graf 11: Nejčastější aktivity uvedené jako „jiné“	str. 38
Graf 12: Zajištění aktivit	str. 39
Graf 13: Půjčení sport. a jiné vybavení	str. 39
Graf 14: Rozšíření nabídky v budoucnu	str. 40
Graf 15: Převažující délka pobytu	str. 40
Graf 16: Struktura hostů	str. 40
Graf 17: Věková struktura hostů	str. 41
Graf 18: Národnostní struktura hostů	str. 41
Graf 19: Nejčastější zdrojové země	str. 41
Graf 20: Použitý dopravní prostředek	str. 42
Graf 21: Způsob propagace 1	str. 42
Graf 22: Způsob propagace 2	str. 42
Graf 23: Spolupráce s podobnými zařízeními	str. 43

11 Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník pro poskytovatele služeb ve venkovské turistice na Vysočině

Příloha 2: SWOT analýza kraje Vysočina – rekreace a cestovní ruch

Příloha 3: Region Vysočina v grafech

Příloha 4: Fotografie kraje Vysočina

Příloha 1: Dotazník pro poskytovatele služeb ve venkovské turistice na Vysočině

Jmenuji se Hana Pazderková a studuji Jihočeskou univerzitu v Českých Budějovicích. Píši diplomovou práci na téma „Venkovský cestovní ruch na Vysočině“. Dotazník je součástí mé práce a jeho vyplněním byste mi velmi pomohli při prováděném výzkumu. Prosím o vyplnění dle skutečnosti. Předem děkuji za Váš čas.

1. název objektu

2. počet obyvatel obce/města

3. počet let využívání objektu pro turisty

4. ubytovací kapacita (počet osob)

5. Jaká je průměrná obsazenost zařízení? (v %)

6. Ve kterém měsíci je největší obsazenost?

7. Jaký je vzhled objektu?

- a) zachovaný tradiční vzhled (původní nábytek)
- b) moderní vzhled (rekonstrukce, nové vybavení)

8. O jaký druh ubytovacího zařízení se v případě vašeho objektu jedná?

- a) hotel
- b) penzion
- c) chata nebo chalupa (pronájem celého nebo části domu)
- d) zemědělská usedlost, statek
- e) rekreační domek

9. Je umožněn bezbariérový přístup do Vašeho zařízení?

- a) ano
- b) ne

10. Jak zajišťujete provoz objektu?

- a) vlastní silami (nebo s pomocí rodiny)
- b) pomocí zaměstnanců
- c) vlastními silami a mám také zaměstnance

11. Bydlíte v daném objektu?

- a) ano
- b) ne, pronajímám celý objekt

12. Jaké možnosti stravování nabízíte?

- a) plná penze
- b) polopenze
- c) snídaně
- d) zajištěno jinde mimo ubytovací zařízení
- e) vlastní stravování

13. Nabízíte také produkty vlastní výroby? Pokud ano, jaké? (i více možností)

- a) ovoce, zelenina
- b) brambory
- c) maso
- d) vejce
- e) med
- f) jiné:
- g) nenabízím

14. Jaké aktivity nabízíte? (i více možností)

- a) možnost zapojení se do zemědělských prací

- b) sběr plodů, houbaření
- c) pěší turistika, cykloturistika
- d) jízda na koni
- e) koupání
- f) rybolov
- g) zimní aktivity (lyžování, bruslení)
- h) návštěva památek, přírodních atraktivit
- i) účast na místních slavnostech, zábavách
- j) jiné

15. Jak zajišťujete aktivity?

- a) sami
- b) pouze zprostředkujete, poskytuje je někdo jiný

16. Půjčujete sportovní vybavení (jízdni kola, tenisové rakety, apod.)?

- a) ano
- b) ne

17. Uvažuje do budoucna o rozšíření nabídky služeb? Pokud ano, jak?

- a) ano,
- b) ne

18. Jaká je nejčastější délka pobytu návštěvníků?

- a) delší než týden
- b) převládají týdenní pobyty
- c) převládají víkendové pobyty
- d) převládají jednodenní pobyty

19. Lidé, kteří se u vás obvykle ubytovávají jsou většinou:

- a) pravidelní klienti
- b) nepravidelní, noví klienti

20. Jaká je nejčastější věková struktura návštěvníků?

- a) převládají mladí bez dětí
- b) převládají rodiny s dětmi
- c) převládají páry středního věku bez dětí
- d) převládají starší páry
- e) převládají senioři

21. Jaká je národnostní struktura hostů?

- a) většinou Češi
- b) většinou cizinci

22. Odkud nejčastěji přijíždí hosté ze zahraničí?

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

23. Jakým dopravním prostředkem nejčastěji hosté přijíždí?

- a) auto
- b) vlak
- c) autobus

24. Jakým způsobem propagujete zařízení? (můžete vybrat více odpovědí)

- a) internet
- b) média (televize, rádio)
- c) tisk
- d) venkovní reklama, poutače

a to:

- a) sám
- b) ve spolupráci s podobnými zařízeními
- c) prostřednictvím cestovní kanceláře/cestovní agentury

d) prostřednictvím informačních center

25. Spolupracujete některých oblastech s podobnými zařízeními? Pokud ano, v jakých?

- a) ano, v oblasti - propagace
 - zajištění aktivit
 - organizování společných akcí
- b) ne

26. Agroturistika, poskytování ubytovacích a stravovacích služeb je pro Vás:

- a) vedlejší zdroj příjmů
- b) hlavní zdroj příjmů

Příloha 2: SWOT analýza kraje Vysočina – rekreace a cestovní ruch

1. část: Silné a slabé stránky

SILNÉ STRÁNKY - S	SLABÉ STRÁNKY - W
<u>Rekreace a cestovní ruch</u> S.1 – příznivá geografická poloha kraje S.2 - kvalitní přírodní prostředí s vysokou estetickou hodnotou krajiny S.3 – dlouhá tradice turistické návštěvnosti regionu S.4 - nabídka turistických atraktivit mezinárodního významu S.5 – velký počet vodních ploch s možností rekreačního využití S.6 – hustá síť dobře značených turistických cest S.7 - vysoký počet poskytovatelů turistických služeb S.8 – tradice konání kulturních a sportovních akcí mezinárodního významu S.9 - velký počet kulturních a historických památek S.10 - poloha na dálkových cykloturistických trasách (Greenways, EuroVelo)	<u>Rekreace a cestovní ruch</u> W.1 - nízká vybavenost území základní i doprovodnou turistickou infrastrukturou W.2 – rozdílná úroveň kvality turistických služeb W.3 - nedostatečné informační služby a systémy W.4 – nižší standard ubytovacích zařízení vlivem vyššího průměrného počtu lůžek v pokoji a nižšího počtu pracovníků připadajících na jedno lůžko W.5 – podprůměrné využití ubytovací kapacity v rámci ČR W.6 – podprůměrný podíl cizinců mezi návštěvníky v rámci ČR W.7 - špatný stav některých památek a historických objektů W.8 – malé množství turistických programů a produktů s komplexním zajištěním služeb W.9 - absence regionální i lokální organizační struktury cestovního ruchu (slabá a roztržitá propagace, reklama, prodej, příprava produktů), slabá kooperace v rámci regionu W.10 – nedostatek incomingových organizátorů aktivního cestovního ruchu

zdroj: Krajský úřad kraje Vysočina

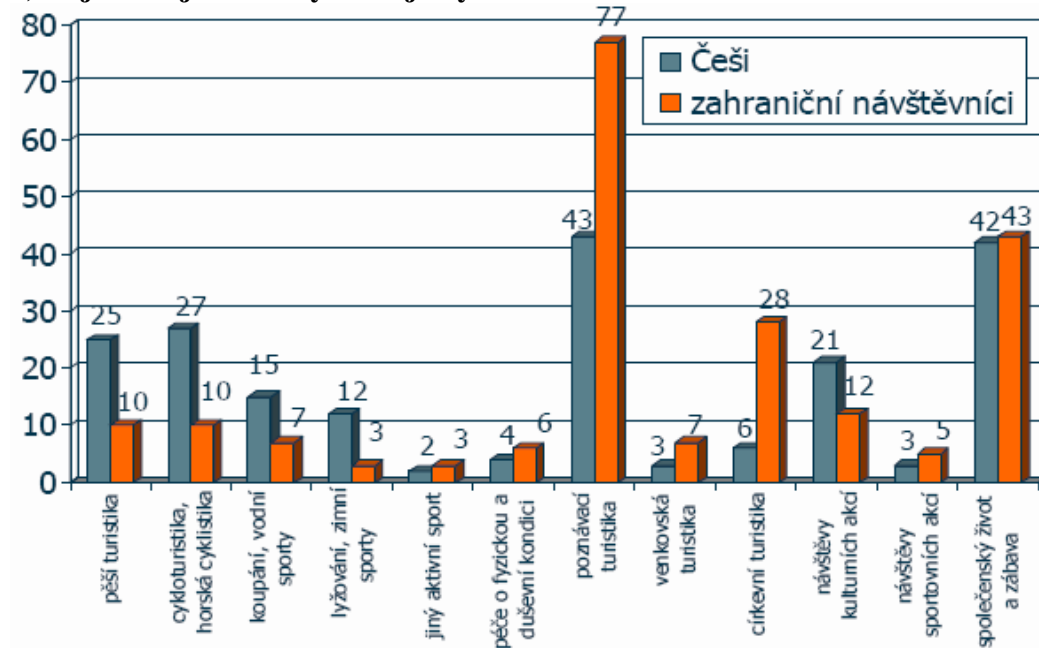
2. část: Příležitosti a ohrožení

<i>PŘÍLEŽITOSTI - O</i>	<i>OHROŽENÍ - T</i>
<p><u>Rekreace a cestovní ruch</u></p> <p>O.1 – rozvoj venkovské turistiky a agroturistiky O.2 - využití trvale neobydlených domů a bytů na venkově pro rekreační účely O.3 – využívání kulturního bohatství kraje pro propagaci regionu a zvýšení návštěvnosti O.4 - vytvoření specifických turistických programů pro zvýšení pobytové zahraniční návštěvnosti v rámci komplexní nabídky regionu Vysočina O.5 – rozvoj zimní lyžařské turistiky O.6 - vytváření pracovních míst v turistickém ruchu O.7 – budování cyklostezek a cyklotras, včetně drobné infrastruktury a doprovodných služeb, program certifikace služeb pro cykloturisty O.8 – zpřístupnění dosud opomíjených turistických zajímavostí O.9 – spolupráce veřejné správy, neziskového a soukromého sektoru O.10 – podpora propagace turistické nabídky kraje prostřednictvím finančních zdrojů ze strukturálních fondů EU</p>	<p><u>Rekreace a cestovní ruch</u></p> <p>T.1 – snižování podpory rozvoje cestovního ruchu z celostátní úrovně T.2 - dlouhodobá absence atraktivních turistických programů T.3 - přetrvávající nedostatek financí na údržbu památkového fondu T.4 - nedocnění významu kulturního bohatství T.5 - snižování míry návratnosti investic do turistické infrastruktury T.6 - nárůst konkurence mezi regionem Vysočina a regiony s podobnou strukturou nabídky v ČR i zahraničí T.7 – dlouhodobá nespolečná spolupráce s církví, ohrožující přístupnost památek a jejich využitelnost pro turisty T.8 – omezování finančních prostředků pro provoz informačních center</p>

zdroj: Krajský úřad kraje Vysočina

Příloha 3: Region Vysočina v grafech

a) Nejlákavější aktivity v kraji Vysočina – zima

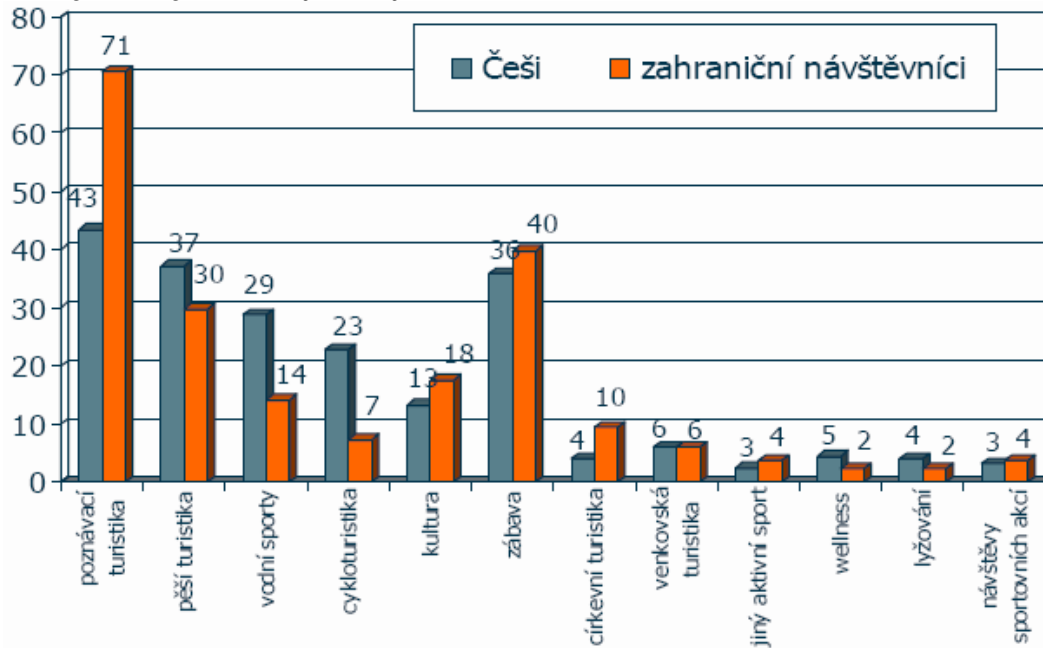
zdroj: CzechTourism

b) Důvod návštěvy regionu Vysočina – zima

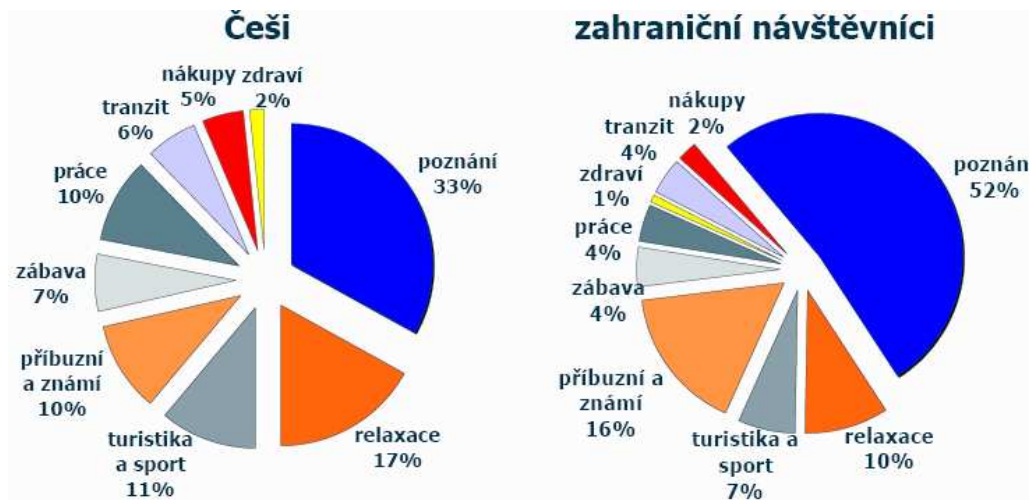
zdroj: CzechTourism

c) Nejlákavější aktivity na Vysočině – léto

zdroj: CzechTourism

d) Důvod návštěvy regionu Vysočina – léto

zdroj: CzechTourism

Příloha 4: Fotografie kraje Vysočina

Lipnice nad Sázavou

zdroj: www.vyletnik.cz

Havlíčkův Brod

zdroj: www.vyletnik.cz

Jihlava

zdroj: www.travelguide.cz

Pelhřimov

zdroj: www.kr-vysocina.cz

Světlá nad Sázavou

zdroj: www.vyletnik.cz

Stvořidla

zdroj: www.vyletnik.cz

Ledeč nad Sázavou

zdroj: www.vyletnik.cz

Náměšť nad Oslavou

zdroj: www.travelguide.cz

Telč

zdroj: www.travelguide.cz

Telč

zdroj: www.travelguide.cz

Třebíč

zdroj: www.travelguide.cz

Třebíč

zdroj: www.kr-vysocina.cz

Zelená Hora u Žďáru nad Sázavou

zdroj: www.atlaseska.cz

Jaroměřice nad Rokytnou

zdroj: www.trasovnik.cz

Kámen

zdroj: www.travelguide.cz

Pernštejn

zdroj: www.travelguide.cz